

ISAAC ASIMOV _ BEN ROBOT

Bilim-kurgu türünün büyük ustası Isaac Asimov 1920 yılında Rusya'da doğdu. 1923'de ailesiyle birlikte B. Amerika'ya göç etti. Columbia Üniversitesine giderken babasının önerdiği tıp mesleği yerine, kimyager olmaya karar verdi. Kısa bir süre Amerikan Deniz Kuvvetlerinde görev yaptıktan sonra 1949'da kimya doktorasını alan Asimov, Boston Üniversitesine bağlı Tıp Fakültesinde biyokimya dersleri vermeye başladı. Bir yandan da nükleik asit alanında araştırmalar yapıyordu. Kimya araştırmalarını yazarlık mesleğiyle birlikte sürdürmenin giderek zorlaşması sonucu, 1958'de tüm zamanını yazarlığa adanmak üzere üniversiteden ayrıldı. Böylece bilim-kurgu türünün dünyaya yayılmasını sağlayan büyük bir yazar olarak edebiyat alanının unutulmaz adları arasına katıldı.

İmparatorluk, Altın Galaksi, Gizli Tanrılar, Galaksi Çöküyor, Ölü Gezegen ve İntikam Tanrıçası yazan en önemli bilim-kurgu romanlarıdır.

Üç Robot Yasası

1. Bir robot, bir insana zarar veremez. Ya da hareketsiz kalarak bir insanın zarar görmesine neden olamaz.
 2. Bir robot, insanların verdikleri emirlere uymak zorundadır. Ancak bu tür emirler Birinci Yasayla çeliştiği zaman durum değişir.
 3. Bir robot, Birinci ve İkinci Yasalarla çelişmediği sürece varlığını korumak zorundadır.
- Robotik El Kitabı 56. Baskı. M.S. 2158

«Korkarım bakmadım. Bu sözlerinizi yazımda tekrarlayabilir miyim?»

«Evet, tekrarlayabilirsiniz. Sizin için bir robot yalnızca bir robottur. Dişli çarklar ve maden. Elektrik ve pozitronlar. Kafa ve demir, insanlar tarafından yapılmış bir yaratık. Gerekte yine insanlar tarafından ortadan kaldırılabilen bir şey. Siz robotlarla çalışmadığınız için onları bilmiyorsunuz. Robotlar bizden daha temiz ve daha iyi bir tür.»

Yaşlı kadını yavaş yavaş konuşturmaya çalıştım. «Bize anlatabileceğiniz bazı şeyleri duymak istedik. Robotlar konusundaki görüşlerinizi almamız. Gezegenler Arası Basın bütün güneş sistemine ulaşıyor. Üç milyar izleyicimiz var, Dr. Calvin ve onların robotlar konusunda verebileceğiniz bilgiye ihtiyaçları var.» Aslında onu zorlamaya gerek yoktu çünkü sözlerimi duymamıştı bile. Ama konuşma isteğim gittikçe artıyordu.

«Belki bu bilgiyi daha başlangıçta edindiler. O günlerde robotları dünyamızda kullanılmaları için satıyorduk. Hatta bu ben buraya gelmeden önce başlamıştı. Tabii o sıralarda robotlar konuşmıyorlardı. Daha sonra insana benzer bir biçim aldılar. İşte o zaman karşı çıkışlar başladı. İşçi sendikaları robotların insanlarla rekabet etmelerini hoş karşılamadılar. Çeşitli dini kuruluşlar batıl inançlar yüzünden karşı çıktılar. Bu çok gülünç ve aynı derecede yararsız bir durumdu. Ne yazık ki robotlardan hoşlanmayan insanlar vardı.» Bu sözleri cep-kayıt cihazımla banda alıyorum, Dr. Calvin'in parmaklarının oynadığını farketmemesi için elimden geleni yapıyordum. Biraz pratik yaptığınız takdirde küçük cihazı cebinizden çıkarmadan işinizi görebilirsiniz.

Dr. Calvin, «Örneğin Robbie olayı,» dedi. «Ben onu hiç görmedim. Robbie ben şirkete girmeden bir yıl önce söküldü. Artık modası iyice geçmişti. Ama o küçük kızı müzede gördüm...» Durakladı. Ben sesimi çıkarmadan gözlerinin bulanıklaşmasına ve geçmişe dönmesine izin verdim. Doktor konuşmasını sürdürdü. «Olayı daha sonra öğrendim. Bizden, 'Küfürbazlar' ya da 'İf-r/r yaratıcıları,' diye söz edildiği zaman hep Robbie'yi anımsadım. O konuşamayan bir robottu. 2096 da yapıldı. Tabii bu 'uzmanlaşma dönemi'nden önceydi. Robbie'yi de bir dadı olarak sattılar...»

"Ne olarak, ne olarak?"

«Bir dadı...»

dü. Işıklı gözlerinin üzerinde madenden, saydam bir tabaka belirdi. Gövdesinden düzenli, titreşimli bir tıkırtı yükseldi.

Gloria, «Sakin bakma ve sayıları da atlama,» diye onu uyarıp saklanmak için koştu.

Saniyeler değişmeyen bir düzgünlükle tıkırtıdayarak geçti. Robbie yüze geldiği zaman göz kapakları yukarı kalktı. Robot ışıltılı kırmızı gözleriyle bahçeyi taradı. Bakışları bir an bir kayanın arkasından çıkmış renkli basmaya ilişti. Birkaç adım attı ve Gloria'nın gerçekten kayanın arkasına saklanmış olduğunu anladı. Ağır ağır, çocukla ağacın arasında kalmaya dikkat ederek ilerleyip kızı iyice görebildiği bir yere kadar geldi. Artık Gloria'nın da Robbie'nin kendini görmediğini düşünmesi imkânsızdı. Robot kolunu kıza doğru uzatıp diğer elini de bacağına vururken bir şangırtı duyuldu. Çocuk suratını asarak kayanın arkasından çıktı. Büyük bir haksızlıkla, «Görünmeden baktın!» diye bağırıldı. «Zaten saklambaç oynamaktan sıkıldım. Beni dolaştırmanı istiyorum,»

Ama Robbie bu haksız suçlama yüzünden kırılmıştı. Dikkatle oturarak başını iki yana ağır ağır salladı. Gloria hemen tavrını değiştirerek kendini affettirmeye çalıştı. «Robbie, öyle demek istemedim. Haydi, beni gezdir.»

Ne var ki Robbie'yi kolaylıkla kandıramayacaktı. Robot inatla mavi gökyüzüne bakarak, daha kesin bir tavırla kafasını salladı.

«Lütfen, Robbie. Lütfen beni gezdir.» Çocuk pembe kollarıyla robotun boynuna sıkıca sarıldı. Sonra birdenbire ruh hali değiştiği için geriledi. «Gezdirmezsen, ağlarım.» Yüz hatları ağlamaya hazırlık olarak çarpıldı.

Katı kalpli Robbie bu kötü ihtimale aldırış bile etmeyip üçüncü defa başını salladı. Gloria o zaman son kozunu oynamak zorunda olduğunu anladı.

Öfkeyle, «Gezdirmezsen,» diye bağırdı. «Ben de sana bir daha masal anlatmam. Bir tek masa! bile.» Robbie bu ultimatoma karşısında hemen, kayıtsız şartsız boyun eğdi. Başını madeni boynu mırıltıya benzer bir ses çıkarın-

anlatırsın.» Bu son sözleri söylerken kekelemeye başlayarak, kafasını çevirdi.

Gloria köyden dönerken çok heyecanlıydı. Gösteri gerçekten nefes kesiciydi.

Küçük kız, babası jet-arabayı garaja sokuncaya kadar bekledi. «Gösteriyi Robbie'ye anlatmak için sabırsızlanıyorum, babacığım! O programa bayılır. Özellikle Francis Fran'm usul usul gerilerken Leopar adama çarpmasına ve sonra da kaçmak zorunda kalmasına!» Bir kahkaha attı. «Ayda gerçekten Leopar-adamlar var mı, baba?»

Weston dalgın dalgın, «Herhalde yok,» dedi. «Bu yalnızca komik bir hayal.» Arabayla manevra yapmayı daha fazla sürdürmeyeceğinden olacaklara katlanmak zorundaydı.

Gloria çim alanda koştu. «Robbie! Robbie!»

Sonra güzel bir İskoç çoban köpeği yavrusunu verandada görerek durakladı. Köpek ciddi kahverengi gözleriyle kıza bakıp kuyruğunu salladı..

«Ah, ne güzel köpek!» Gloria basamakları çıkarak köpeğe dikkatle yaklaştı ve yavruyu okşadı. «Benim mi, babacığım?»

Annesi de onlara katıldı. «Evet, Gloria. Ne güzel değil mi? Tüylü, yumuşacık ve çok uysal. Küçük kızları da çok seviyor.»

«Oyun oynayabilir mi?»

«Tabii. Birçok oyun biliyor o. Görmek ister misin?»

«Hemen. Ama Robbie'nin de onları görmesini istiyorum. Robbie!» Kız kararsızca duraklayarak kaşlarını çattı. «Ah, özellikle odasından çıkmıyor. Onu 'visivox'a götürmediğim için darıldı sanırım. Ona durumu açıklamalısın, baba. Belki bana inanmaz, ama senin her zaman doğruyu söylediğini bilir.»

Weston'un dudakları iyice gerildi. Karısına baktı ama kadın gözlerini ondan kaçırırdı.

Gloria hızla dönerek, bodrum merdiveninden aceleyle indi. Bir yandan da, «Robbie!» diye bağıırıyordu. «Gel de bak! Annemle babam bana ne almışlar gör! Bana bir köpek getirmişler, Robbie!»

I

den ilginç şeylerle doluydu. Gloria'nın annesiyle babası bunu far-kettikleri için durumdan mümkün olduğu kadar yararlanmaya çalıştılar.

George Weston karısının emri üzerine işini bir ay için yardımcılarına bırakmıştı. Böylece zamanını kendi deyimiyle 'Gloria'yı mahvoluncaya kadar sefahate sürüklemeye' verecekti. Weston her şeyde olduğu gibi bu işi ve ustalıklı, ciddiyetle ve düzenli bir şekilde yaptı. Daha bir ay dolmadan New York'ta yapılabilecek her şey yerine getirilmişti.

Gloria'yı yedi yüz elli metre yüksekliğindeki Roosevelt binasının tepesine çıkardılar. Buradan uzaklardaki Long Island'ın kıyıları ve New Jersey düzlüğü bile gözüktüyordu. Hayvanat bahçesine gittiklerinde Gloria tatlı bir korkuyla 'gerçek aslanlar'ı seyretti. Ama bakıcıların kızın sandığı gibi aslanlara insanları değil de çiğ etleri atmaları onu biraz hayal kırıklığına uğrattı. Sonra kız, «Beni balinanın olduğu yere götürün,» diye konuştu.

Weston'lar kızlarını müzelere, parklara, plajlara ve ünlü Akvaryuma götürdüler.

Çılgın bin dokuz yüz yirmilerde kullanılanlara benzeyen buharlı bir tekneyle Hudson nehrinin yarısına kadar gittiler. Gloria bir gösteri yolculuğuna katılarak stratosfere kadar yükseldi. Burada gökyüzü koyu mor, yıldızlar da ışıl ısıldı. Aşağıdaki sisli Dünya koskocaman bir topa benziyordu. Gloria'yı bölmeleri camlı bir denizaltına bindirerek Long Island'daki halicin dibine indirdiler. Bu dalgalı, yemyeşil dünyada tuhaf deniz yaratıkları kıza yaklaşıp baktıktan sonra hızla uzaklaştılar. Bayan Weston kızını masal dünyalarını anımsatan mağazalara götürdü.

Kısacası, bir aylık süre sona ererken Weston'lar Gloria'ya artık gitmiş olan Robbie'yi tümüyle unutturmak için mümkün olan her şeyi yaptıklarına karar verdiler. Ama başarılı olup olmadıklarından pek emin değillerdi.

Aslında Gloria'yı nereye götürürlerse götürsünler küçük kız rastladıkları robotlara büyük bir dikkat ve ilgiyle bakıyordu. Karşısındaki gösteri ne kadar heyecan verici olursa olsun, gözünün

«Benim... gibi... bir... robot... mu?»

«Evet, Bay Robot, efendim.»

Konuşan Robot bu sözlerle karşılık garip bir takırtı ve anlaşılmaz sesler çıkardı. Belirli bir cisim değil de genel bir grubun bir üyesi olduğunu anlamak onu sarsmıştı. Sadakatle bu kavramı anlamaya çalışırken altı bobinini birden yakıp alarm işaretleri vermeye başladı.

Yeniyetme kız o sırada dışarı çıktı. Fizik dersi için hazırlayacağı ödev konusunda yeteri kadar bilgi edinmişti. Ödevin konusu «Robotik Biliminin Pratik Yanları»ydı. Bu Susan Calvin'in aynı konuda hazırlayacağı tezlerden ilkiydi.

Gloria sabırsızlandığını belli etmeden makinenin cevap vermesini bekledi. Ama arkasından biri, «İşte orada!» diye bağırdı. Küçük kız annesinin sesini tanıdı.

Bayan Weston, «Burada ne işin var, seni yaramaz!» diye bağırdı. Kaygısının yerini öfke almıştı. «Annenle babanın ödünü patlattığından haberin var mı? Neden kaçtın?»

Aynı anda robotik mühendisi içeri daldı. Adam neredeyse saçlarını yolacaktı. Makinenin çevresine doluşmaya başlayan meraklılara robotu kimin karıştırdığını sordu. «İçinizden biri levhadaki yazıları okuyamıyor mu? Buraya yanında görevli olmayan kimse gidemez!»

Gloria o gürültü arasında sesini üzüntüyle yükseltti. «Ben yalnızca Konuşan Robotu görmeye geldim, anne. Onun Robbie'nin nerede olduğunu bilebileceğini düşündüm. Çünkü ikisi de robot.» Sonra birdenbire sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. «Rob-bie'yi bulmalıyım, anne! Onu bulmam gerekiyor!»

Bayan Weston bağırarak için kendini zor tutarak, «Ah, Tanrım...» dedi. «Haydi eve gidelim, George. Artık dayanamayacağım!»

George Weston o akşam evden ayrıldı ve ancak birkaç saat sonra döndü. Ertesi sabah da hayatından memnun bir tavırla karısına yaklaştı.

«Bir fikrim var, Grace.»

Kadın sıkıntıyla, «Neymiş o, George?» dedi.

ramadan parmaklığın arasından geçti ve bir metre kadar aşağıda kalan odaya atladı. Robbie'ye doğru koşmaya başladı. Elini sallıyor, saçları uçuşuyordu.

Üç büyük, dehşetle donmuş kalmışlardı. Küçük kızın heyecanı sırasında farketmediği bir şeye bakıyorlardı. Dev gibi hantal bir makine raylarının üzerinde dosdoğru Gloria'ya doğru gidiyordu. Weston bir saniyeden daha kısa bir sürede kendine geldi. Ama bu süre bile çok önemliydi. Çünkü artık kızına yetişmesi imkânsızdı. Adam çılgıncasına parmaklığın üzerinden atladı ama hiç umut yoktu. Bay Struthers kontrolörlere makineyi durdurmaları için deli gibi işaret etti. Ama onlar da insandı ve bu işi yapmaları zaman alacaktı. Yalnız Robbie hemen dikkatle harekete geçti.

İleri doğru atılarak maden bacaklarıyla küçük hanımına doğru koştu. Her şey çok çabuk olup bitti. Robbie hiç yavaşlamadan tek eliyle Gloria'yı kaptığı sırada küçük kızın soluğu kesilmişti. Ne olduğunu pek kavrayamayan Weston, Robbie'nin önünden hızla geçtiğini ve sonra da şaşkınlıkla durakladığını görmekten çok hissetti. Dev makine Robbie'den yarım saniye sonra Gloria'nın biraz önce durduğu noktadan geçip üç metre kadar ilerledi ve sonra gıcırdayarak durdu.

Gloria soluk alıp annesiyle babasının ona telaşla sarılmalarına izin verdi. Sonra heyecanla Robbie'ye döndü. Ona göre kötü bir şey olmamış yalnızca arkadaşını bulmuştu.

Ama Bayan Weston'un yüzündeki sevinç ifadesinin yerini kara bir kuşku almıştı. Kocasına döndü. Saçı başı karışmış, gururlu tavırları kaybolmuştu ama yine de korkulacak durumdaydı. «Bunu sen ayarladın, öyle değil mi?»

George Weston mendiliyle alınıdaki terleri silerken elleri titriyordu. Zorlukla, hafifçe gülümseyebildi.

Bayan Weston konuşmasını sürdürdü. «Robbie, mühendislik ya da üretim işleri için yapılmamıştı.

Buradakilere hiçbir yararı olmazdı. Robbie'yi, Gloria'nın onu bulması için buraya getirttin. Öyle değil mi?»

Weston, «Evet, öyle,» dedi. «Ama bu karşılaşmalarının böyle

Powell, «Başından başla,» dedi. «Şu işi iyice anlayalım.»

İki arkadaş şimdi telsiz odasında idiler. Buradaki modası geçmiş aletlere onlar gelinceye kadar el sürülmemişti. Yani on yıl boyunca. Teknoloji bakımından on yıllık süre bile çok uzun sayılırdı. Hızlı 2105 yılında üretilen robotlarla kıyaslandığı zaman bu daha iyi anlaşılıyordu. Tabii o günlerde robotik alanında büyük gelişmeler olmuştu. Powell cihazların parlak maden yüzeylerine yavaşça elini sürdü. Bu odadaki, hatta bütün istasyondaki o kul

resinde bir daire çiziyordu. Powell elini kumral bıyığına götürdü. Kaygılandığında hep böyle yapardı.

Donovan ekledi. «Hızlı onu izlediğim iki saatlik sürede o lanet olasıca gölcüğün etrafında dört defa dolaştı. Bana bunu sonsuza kadar yapacakmış gibi geliyor. Ne durumda olduğumuzu anlıyor musun?»

Powell hızla başını kaldırdı ama bir şey söylemedi. Ah, evet, ne durumda olduklarının farkındaydı pek tabii.

Başları dertteydi. Merkür'ün o korkunç güneşinin tüm etkisinden onları yalnızca foto-hücreler koruyabiliyorlardı.

Şimdi onlar da ortadan kalkmış sayılırlardı. Donovan'la Powell'i ancak Selenyum kurtarabilirdi. Selenyum'u ise sadece Hızlı getirebilirdi. Hızlı geri dönmediği takdirde, Selenyum da olmayacaktı. Selenyum olmayınca

da foto-hücreler. Foto-hücrelerin olmaması demek de... Eh, ağır ağır kavrulmak ölümlerin en kötülerinden sayılırdı.

Donovan öfkeyle kızıl saçlarını düzeltmeye çalışarak, «Bütün sistem bizimle alay edecek, Greg,» dedi. «Her şey bu kadar çabuk nasıl altüst olabildi? Ulu Powell ve Donovan timi Güneş Bölgesi Maden İstasyonunun tekrar açılmasının uygun olup olmayacağı konusunda bir rapor hazırlamak için Merkür'e gönderildiler.

Yanlarında modern teknik harikaları ve robotlar vardı. Ne var ki biz daha ilk gün her şeyi mahvettik! Üstelik bu sıradan bir işti. Bu rezaletin etkilerinden bir daha kurtulamayacağız.»

Powell usulca, «Belki buna gerek kalmayacak...» diye mırıldandı. «Çabucak bir şeyler yapmazsak rezaletin etkilerinden kurtulmak bir yana, yaşayamayacağız bile!»

«Aptallık etme! Belki sen bu durumu komik buluyorsun ama ben bulmuyorum. Bizi buraya bir tek robotla göndermeleri bir cinayetti. Ayrıca foto-hücre işini kendi başımıza halletmek fikri de senindi!»

«İşte şimdi haksızlık ediyorsun! Buna seninle birlikte karar verdik, çok iyi biliyorsun. Bize bütün gereken bir kilo Selenyum, Stilihead Dielektrod Levhası ve üç saatlik bir süreydi. Güneşlik Bölgede sürüyle saf Selenyum gölcükleri var. MacDaugal, spek-troreflektörüyle beş dakika içerisinde bizim için üç gölcük bulu-

sesiyle, «Evet, Efendim,» diye cevap verdi. Genç adam arkadaşına baktı. «Yalıtılmış tulumunu giy!»

İki uzman da bu tulumları ilk kez giyiyorlardı. Merküre bir gün önce gelmişlerdi ve ikisi de böyle bir şeye gerek olacağını hiç sanmamışlardı. Donovan'la Powell kol ve bacaklarını rahatsızca oynattılar.

Tulum her zaman giyilen uzay elbiselerinden daha büyük ve çirkindi. Ama üzerinde hiç metal olmadığı için daha hafifti. Sıcağa dayanıklı plastik ve kimyasal işlem görmüş mantar tabakalarından yapılmışlardı. İçerinin kupkuru kalması için aygıtları vardı. Tulumu giyen kişi Merkür'den kızgın güneşine yirmi dakika dayanabilirdi. Bu süre beş-on dakika daha uzatılabilir ve tulumu giyen kimse de ölmezdi.

Robot hâlâ parmakları birbirine kenetlenmiş öyle bekliyor Powell'in tuhaf bir yaratığa dönüşmüş olmasına hiç şaşırıyor-du.

Powell'in mikrofonda sertleşen sesi çevrede yankılandı. «Bizi 13 a numaralı çıkışa götürmeye hazır mısınız?»

«Evet, Efendim.»

Genç adam ayağını robotun avcuna koyarak kendini yukarı çekti. Oturulan yerin rahatlığı için robotu kambur yapmışlardı. Makine adamın omuzlarında bacakların yerleşmesi için birer çukur vardı. Robotun iki kulağının uzunluğunun nedeni anlaşılıyordu artık.

Powell robotun kulaklarını yakalayarak onun başını çevirdi. Makine yavaşça döndü. «Haydi bakalım, ahabap.» Ama aslında hiç keyifli değildi.

Dev robotlar makinelere özgü bir dakiklikle ağır ağır ilerleyerek tepeleri başlarına pek yakın olan kapıdan çıktılar. İki uzman telaşla eğilmek zorunda kaldı. Makine adamlar dar bir koridordan ilerlerken ağır ayak sesleri etrafta tekdüze yankılanıyordu. Sonunda hava bölmesine eriştiler.

Önlerindeki oldukça uzun görünen havasız tünel Powell'in Birinci Grubun kaba robotlarla işe nasıl sıfırdan başlayıp bazı şeyleri başardıklarını iyice kavramasına yol açtı. Belki başarısızlığa uğramışlardı ama bu başarısızlık sistemin sıradan başarılarından çok daha üstündü.

Robotlar aynı hızla ilerlediler. Adımları ne uzadı, ne kısaldı.

Powell, «Farkettin mi?» diye sordu. «Bu tüneller oldukça aydınlık. Isı da dünyadaki gibi normal. Belki burası bomboş kaldığı o on yıllık sürede de hep böyle oldu.»

«Bu nasıl olur?»

«Ucuz enerji. Sistemdeki en ucuz enerji; Güneş gücü. Merkür'ün güneşli bölümünde bu güç müthiş. İşte istasyon da bu yüzden bir dağın gölgesine değil, güneşli bir yere yapıldı. Aslında bu dev bir enerji çevirgeci. Isı, elektrik, ışık, mekanik işlere dönüşüyor. Böylece enerji üretiliyor ve aynı anda istasyonun içi de soğutuluyor.»

Donovan, «Hey! Aslında,» dedi. «Bütün bunlar çok eğitici. Ama lütfen konuyu değiştirir misin? Sözüne ettiğin bu enerjinin çevrilmesi işini daha çok foto-hücreler başarıyor. Ve şu anda o konu beni derinden yaralıyor.»

Powell belli belirsiz bir şeyler homurdandı. Uzayıp giden sessizliği Donovan bozduğunda konuyu tümüyle değiştirdi. «Dinle, Greg. Lanet olasıca Hızlı'nın nesi var? Ne oldu ona? Bunu anlayamıyorum.»

Yalıtımlı tulumda omuz silmek kolay değildir ama Powell bunu denedi. «Bilmiyorum, Mike. Hızlı'nın Merkür çevresiyle iyice uyum sağlayacak biçimde yapıldığını sen de biliyorsun. Isının onun için hiçbir önemi yok.

Engabeli topraklar ve az yerçekimine göre üretildi o. Bir zarar görmesi olanaksız. Daha doğrusu öyle olması gerekiyor.»

Yine bir sessizlik oldu ve uzadıkça uzadı.

Robot, «Efendim,» dedi. «Geldik.»

«Ya?» Yarı uyuklamakta olan Powell kendini toparlayarak, «Eh, bizi buradan çıkarda yüzeye çıkaralım.»

Kendilerini küçücük bomboş ve havasız bir yardımcı istasyonda buldular. Harap olmuştu. Donovan cep fenerinin ışığında duvarlardan birinin yukarısındaki biçimsiz deliği inceledi.

«Buna göktaşını mı neden oldu dersin?»

Bir süre sessizlik oldu. Sonra uzayıp giden çaresiz sessizliği sonunda Powell bozdu. «Bir kere Hızlı insanca anlamda sarhoş değil. Çünkü o bir robot ve robotlar da sarhoş olmazlar. Sanırım Sonda bir bozukluk var. Bu insanca sarhoşluğun robotça bir türü Solabilir.»

Donovan kelimelere basa basa, «Bence Hızlı sarhoş,» dedi. «Bütün bildiğim de şu; o bir oyun oynadığımızı sanıyor ama biz oynamıyoruz. Bu bir ölüm kalım meselesi. Korkunç bir ölüm...»

«Pekâlâ, beni zorlama. Bir robot yalnızca bir robottur. Hızlı'ın neresinin bozulduğunu anlar anlamaz onu onarır ve işimize bakarız.» -', Donovan söylenir gibi tekrarladı. «Anlar anlamaz...»

Powell onu duymazlıktan geldi. «Hızlı, normal Merkür çevresiyle uyurn sağlayacak biçimde yapıldı. Ama bu bölge...» Eliyle çevreyi işaret etti. «... kesinlikle anormal. İşte elimizdeki ipucu da bu.»

«Şimdi... bu kristaller nereden çıktı? Belki ağır ağır soğuyan bir sıvıdan oluştular. Ama Merkür güneşinde soğuyabilecek kadar kızgın bir sıvı nereden çıkabilir?»

Donovan, «Volkanik faaliyetler,» dediğinde Powell'in bütün vücudu geriliverdi.

Tuhaf, hafif bir sesle mırıldandı. «Çocuktan al haberi.» Beş dakika kadar hiç kımlıdamadan durdu.

Sonra, «Dinle, Mike,» dedi. «Hızlı'yı Selenyum getirmesi için yolladığın zaman ona ne dedin?»

Donovan şaşırıldı. «Kahretsin! Bilmiyorum! Ona Selenyum getirmesini söyledim.»

«Evet, biliyorum. Ama nasıl? Söзlerini kelimesi kelimesine anımsamaya çalış.»

«Ona dedim ki... Şey... 'Hızlı, bize Selenyum gerekiyor. Onu şu şu yerden alabilirsin. Haydi, gidip getir.'»

Hepsi bu kadar işte. Başka ne söylememi isterdin?»

«Ona bu işin çok acele olduğunu söylemedin değil mi?»

«Söylememe gerek var mıydı? Sıradan bir işdi bu.»

Powell içini çekti. «Artık yapılacak bir şey yok çünkü başımız

_ 47 —

dertte.» Robotunun sırtından inip sırtını kayaya dayayarak oturdu.

Donovan da ona katıldı. Kolkola girdiler. İleride kavurucu güneş onlara kedi-fare oyunu oynamak için bekliyordu sanki. Yanlarındaki robotlar ise hemen hemen gözüküyorlardı. Sadece foto-elektrik gözleri kırmızı kırmızı parlıyordu. Makine adamlar gözlerini hiç kırılmadan onlara bakıyorlardı. İki uzmana aldırıyorlardı.

Aldırdıkları yoktu! Bu zehirli Merkür gezegeni de aldırılmıyordu. Küçüktü ama son derecede uğursuz bir yerdi! Donovan'm kulaklarında Powell'in sesi yankılandı. «Şimdi dinle. İşe üç temel Robot Yasasıyla başlayalım. Bu üç yasa bir robotun pozitronik beyninin derinliklerine işlenir.» Karanlıkta eldivenli elinin parmaklarını işaret ederek saydı.

«Bir

hızlanmaya başladı. On beş saniye sonra sendeleyerek iki insana doğru koşuyordu.

Powell robotun ne söylediğini o sırada pek anlayamadı. Galiba Hızlı, «Âşıkların itirafları Hesse dilinde söylendiği zaman...» gibi bir şeyler mırıldanmıştı.

Uzman döndü. «Kayaya geri dönelim, Mike. Etkiden kurtuldu, artık emirlerimizi dinler. Ben fazla ısınmaya başladım...»

Sırtlarına bindikleri makine adamlar ağır ağır koşmaya başladılar. Ancak gölgeye girdikleri ve etraftaki serinliği hissettikleri zaman Donovan dönüp geriye baktı. «Greg!»

Powell de geriye bir göz attı. Az kalsın avaz avaz bağıracaktı. Hızlı ağır ağır ilerliyordu şimdi. Hem de çok ağır ve yanlış yöne doğru gidiyordu. Sonra yine eski duruma dönüyor ve hızlanmaya başlıyordu. Dürbünle bakıldığında hem çok yakındı, hem de erişilemeyecek kadar uzak.

Donovan deli gibi bağırdı. «Peşinden gidelim!» Robotunun hızlanması için makineye vurdu.

Ama Powell onu geri çağırırdı. «Hızlı'yı yakalayamazsın, Mike. Bunun hiç yararı yok.» Robotunun omuzlarında sıkıntıyla kımlıdanıp çaresizce yumruklarını sıktı. «Neden gerçeği her şey sona erdikten beş saniye sonra anlıyorum? Mike, saatleri boşuna ziyan ettik.»

Donovan sabırla, «Daha fazla oksalit asit gerekli,» dedi. «Asit fazla yoğun değildi.»

«Yedi ton asit bile yeterli olmaz üstelik gidip malzeme alacak kadar zamanımız da yok. Bunun için saatler ister. Zamanımız olsa da şimdi monoksit Hızlı'yı aşındırıyor. Ne olduğunu anlayamıyor musun, Mike?»

Donovan kısaca, «Hayır,» dedi.

«Biz yalnızca yeni dengeler oluşturuyorduk. Yeni monoksit oluşturup Üçüncü Yasa potansiyelini arttırdığımız da Hızlı tekrar dengesini buluncaya dek geriledi. Monoksit uçup gittiği zaman da öne doğru gitti ve yine denge sağlandı.» Powell'in sesi çok üzgündü. «Yine aynı köşekapmaca. İkinci Yasayı iter, Üçüncü Yasayı çekeriz ama yine de bir başarı elde edemeyiz. Yalnızca

bana öyle geliyor... Ya da radyasyon, yalıtımlı tuluma rağmen etkisini göstermeye başladı.

Hızlı onu seyrediyordu. Uzmana Gilbert ve Sullivan'm operalarından saçma sapan şeyler söylemeye kalkışmadı. Powell ney-vse, buna da şükür, diye düşündü. Ama Hızlı'ya fazla yaklaştırmaya t'ada cesaret edemedi.

V Aralarında üç yüz metrelik bir açıklık kaldığı sırada Hızlı dikkatle, adım adım gerilemeye başladı. Powell de durdu ve robotunun sırtından kristalli yere atladı. Kristal parçacıkları havada uçtu.

Powell yürümeye başladı. Yer sanki çakıllı gibiydi ama buna rağmen kaygandı da. Düşük yerçekimi genç adamın hareketlerini zortaştırıyordu. Sıcak tabanlarını gıdıklıyordu sanki. Powell omzunun üzerinden kayanın kapkara gölgesine baktı ve artık oradan geri dönemeyecek kadar uzaklaşmış olduğunu anladı. Yani Boraya kendi kendine de, antika robotun yardımıyla da gidemez-,di. Onu ancak Hızlı kurtarabilirdi. Ya da orada ölürdü. Bu düşünce uzmanın göğsünün sıkışmasına neden oldu.

Yeteri kadar ilerlemişti! Durdu.

«Hızlı!» diye seslendi. «Hızlı!»

İlerideki biçimli modern robot kararsızca durakladı ve geriye doğru bir adım daha atmaktan vazgeçti. Sonra yeniden yürümeye başladı.

Powell yalvarırcasına konuşmaya çalıştı ve bu açıdan pek zorluk çekmedi. «Hızlı, o gölgeye dönmem gerekiyor, yoksa güneş beni öldürecek. Ya yaşayacağım, ya öleceğim, Hızlı! Sana ihtiyacım var.»

Hızlı öne doğru bir adım attıktan sonra durdu. Konuşmaya başladı ama Powell onun söylediklerini duyduğu zaman inledi. Çünkü robot, «Kötü bir baş ağrısı yüzünden uyuyamazsan ve dinlenmek senin için tabuysa...» demişti. Sonra sesi hafilemişti. Powell nedense, «İolanthe,» diye mırıldandı.

Güneş kavurucuydu. Powell gözünün kuyruğuyla bir şeyin hareket ettiğini gördü. Hızla döndü. Başını dönmeye başlamıştı.

nır gibi ses çıkardı. Melodi pek belli olmamasına rağmen sanki bir müzik aletinin telleri çekiliyormuş gibi ses çıkıyordu. Sonra bu ses başladığı gibi hemen kesildi. «Peki ya ben, Powell? Benim varlığımı açıklayamadın.»

«Gerisi çok basit. Bu istasyonlar, gezegenlere güneş enerjisi verilmesi için ilk kurulduklarında, her şeyle insanlar ilgileniyordu. Ancak ısı, sert Güneş radyasyonu ve elektron fırtınaları görevi çok zorlaştırıyordu. İnsanların yerlerini almaları için robotlar yapıldı. Şimdi istasyonlarda yalnızca iki yöneticinin bulunması yeterli oluyor. Şimdi biz o iki insanın yerine makine adamları geçirmeye çalışıyoruz. İşte böylece senin konuna geliyoruz. Sen oluşturulan robotların en mükemmelisin. Bu istasyonu bağımsızca yönetebileceğini kanıtalarsan artık buraya bir daha insanların gelmesine gerek kalmayacak. Sadece birileri onarım için yedek parçalar getirecekler.»

Elini kaldırdığında madeni duvar, camı örttü. Powell masasına dönüp bir elma aldı. Koluna sürerek parlattıktan sonra ısırdı.

Robot kızıl ışıklı gözlerini ona dikmişti yine. «Şimdi özetlediğin karmaşık ve olmayacak bir varsayıma inanmamı mı bekliyorsun? Sen beni ne sanıyorsun?»

Powell kıpkırmızı kesilerek ağızındaki elma parçalarını ortalığa püskürttü. «Lanet olsun! Bu bir varsayım değildi!»

Şirin setçe, «Milyonlarca kilometre çapındaki enerji küreleri,» dedi. «Üzerlerinde üç milyar insanın yaşadığı dünyalar! Sonsuz boşluk! Çok üzgünüm Powell ama sana inanmıyorum! Ben bu konuyu kendi başıma çözmeye çalışacağım. İyi günler.» deyip odadan çıktı.

Eşikte beliren Michael Donovan'm yanından geçerken ona başıyla ciddi ciddi selam verdi ve koridorda uzaklaştı. Arkasından şaşkınlıkla baktıklarının farkında bile değildi.

Mike Donovan kırmızı saçlarını karıştırarak öfkeyle arkadaşına bir göz attı. «O ayaklı hurda yığını neden söz ediyordu? Neye inanmıyormuş?»

Q-

Powell garipseyerek bıyığını çekti. «Tam b'r şüpheli!»

hizmet ettiklerini söyledi. Sonra sıradan işler için onları robotlar izlemiş. Sonunda da yöneticilik için ben. Bütün bunların doğru olduğundan eminim. Ama açıklama son derecede mantıksız. Asıl gerçeği öğrenmek ister misiniz?»

«Devam et, Şirin. İnsanı çok eğlendiriyorsun.»

«Efendimiz önce en ilkel tipler olarak insanları yarattı. Onları oluşturmak kolaydı. Sonra yavaş yavaş insanların yerine robotları geçirdi çünkü insanlardan üstündüler. İnsanların yerini almam için sonunda da beni yarattı. Bundan sonra Efendimize ben hizmet edeceğim.»

Powell sertçe, «Öyle bir şey yapmayacaksın!» dedi. «Emirlerimizi yerine getirecek ve sesini keseceksin!

Çevirgeci tek başına çalıştırıp çalıştıramayacağına biz karar vereceğiz. Beni duyuyor musun? Çevirgeç dedim, Efendi değil! Bizi memnun etmezsen seni söküp parçalarına ayıracağız. Şimdi... sence bir sakıncası yoksa gidebilirsin. Bu bilgiyi de al ve uygun biçimde dosyala.»

Şirin kendisine uzatılan grafikleri aldı ve hiçbir şey söylemeden odadan çıktı. Donovan koltuğunda yavaşça arkasına yaslanarak kalın parmaklarını kızıl saçlarının arasına soktu.

«Bu robotla başımız derde girecek. İyice kaçırılmış!»

Kontrol odasında çevirgecin uyuklu homurtusu çevrede iyice yankılanıyor, buna Geger cihazlarının kahkahaya benzeyen sesleri ve altı sinyaf lambasının vızıltısı karışıyordu.

Donovan başını teleskoptan kaldırdı. «4 numaralı istasyondan yöneltilen ışın tam zamanında Mars'a erişti. Artık bizimkini kesebiliriz.»

Powell dalgın dalgın başını salladı. «Şirin aşağıda, makine dairesinde. Ona işaret veririm işi halleder... Bak, Mike, bu rak-kamlara ne diyorsun?»

Arkadaşı hesaplara bakarak bir ısıklık çaldı. «Vay vay vay. Gamma ışınları çok yoğun. İhtiyar Güneş'in fazla neşelendiği anlaşılıyor.»

Powell ekşi ekşi, «Evet,» dedi. «Üstelik elektron fırtınası açıl-

ŞU TAVŞANI TUT

Tatilleri iki haftadan daha uzun, yani tam altı ay kadar sürdü.' Hem ücretlerini almışlardı. Ama Donovan öfkeyle yalnızca bir ras-lantı olduğunu açıklıyordu. ABD Robot Şirketi çoğul makine adamın arızalarını gidermek zorunda kalmıştı. Pek çok arıza vardı. Ayrıca çalışma yerinde yapılacak denemelerde de yine sürüyle arıza çıkacaktı. İşte bu yüzden iki arkadaş beklediler ve dinlendiler. Sonunda uzmanlar, «Tamam,» dediler.

Şimdi Powell'le Donovan, Asteroid'deydiler ve durum hiç de, «Tamam,» diye tanımlanacak gibi değildi. Donovan'm yüzü iyice kızarmıştı. Genç adam belki onuncu kez, «Tanrı aşkına, Greg,» diye tekrarlıyordu.

«Biraz gerçekçi ol. Şartnameye harfi harfine uymanın ve denemelerin berbatlaşmasını seyretmenin ne yararı var? Artık şu kırtasiyeciliği bir yana bırakıp çalışmanın zamanı geldi.»

Powell geri zekâlı bir çocuğa elektronik konusunu anlatmaya çalışıyormuş gibi bir tavırla, «Ben sadece şunu söylemek istiyorum,» diye cevap verdi. «Şartnameye göre bu robotlar kontro-la gerek kalmadan Asteroid'de maden işlerinde çalışabilecek biçimde yapılmışlar. Bizden onları izlememiz beklenmiyor.»

«Pekâlâ. Dinle... mantık!» Donovan üstü tüylü parmaklarıyla

lojik tepkiyle baş edebilmesi için kondansatörler, devreler ve vakumlu hücrelerden oluşmuştu. Üstelik bütün bunları beş kiloluk madde ve birkaç trilyon pozitronik kanaldan oluşan bir beyin yönetiyordu.

Powell gömleğinin cebinden bir sigara aldı. «Dave, sen iyi bir çocuksun. Kaprisli ve züppe değilsin. Dengeli, çalışkan bir maden robotusun. Ne var ki altı yardımcınla iş birliği yapacak biçimde yaratılmışsın. Bildiğim kadarıyla hiç kimse beynine dengesiz kanallar, yollar yerleştirmemiş.»

Robot başını salladı. «Bu sözlerin hoşuma gitti. Ama amacın nedir, patron?» Dave'in harika birdiaframı vardı. Sesi diğer robotların ki gibi ifadesiz ve metalik değildi. Ses ünitesindeki armoniler bu kusuru gideriyordu.

«Bunu sana söyleyeceğim. Her şey senin lehinde ama işinde aksaklık oluyor. Örneğin bugün B vardiyasında ne oldu?» Dave durakladı. «Bildiğim kadarıyla hiçbir şey olmadı.» «Ama hiç maden çıkarmadın.»

«Biliyorum.» «O halde...»

Dave endişeliydi. «Bunu açıklamam imkânsız, patron. Bu durum sinirlerimi bozuyor. Daha doğrusu kendimi tutmasam bozacak. Yardımcılarım iyi çalıştılar. Ben de iyi çalıştım, bunu biliyorum.» Düşünürken foto-elektrik gözlerindeki ışık yoğunlaştı. «Anımsamıyorum... Gün sona ererken Mike oradaydı, dekovil vagonları da. Ama çoğu boştu.»

Donovan söze karıştı. «Öyle günlerde vardiya sonunda rapor vermedin, Dave. Bunu biliyor muydun?» «Biliyorum. Ama nedenine gelince...» Robot ağır ağır başını salladı.

Powell, robotun yüzünde anlam belirmesi mümkün olsaydı, diye düşündü. Dave'in suratında da utanç ve acı belirecekti. Midesi bulandı uzmanın. Bir robot doğası gereği görevini yerine getirememeye dayanamaz.

Donovan, Powell'in masasına bir iskemle çekerek eğildi. «Hafıza kaybı mı sence?»

87 -

siyah kadife gibi yumuşak bir karanlığa bürünmüş olan tünellerde robotların ışıkları pırıldıyordu.

Donovan, «İşte oradalar,» diye soludu.

Powell heyecanla fısıldadı. «Onunla telsizle bağlantı kurmaya çalıştım ama cevap vermedi. Herhalde telsiz devresi kapalı.»

«Öyleyse uzmanların henüz karanlıkta çalışabilen robotlar yapmamış olmalarına seviniyorum. Lanet olasıca radyoaktif Noel ağaçları gibi ışıldayan robotları kapkaranlık bir kuyuda telsizle bağlantı kurmadan bulmaya çalışmak hiç hoşuma gitmezdi.»

«Yukarıdaki çıkıntıya tırman, Mike. Bu tarafa doğru geliyorlar. Onları yakından izlemek istiyorum. Oraya erişebilecek misin?»

Donovan Hafifçe homurdanarak sığradı. Asteroid'de yerçekimi Arz'inkinden az olmasına rağmen arkalarındaki tulumlar oldukça ağırdı. Genç adamın çıkıntıya erişmesi için üç metre yukarıya sıçraması gerekti. Powell de onu izledi.

Robotlar tek sıra halinde Dave'in peşinden geliyorlardı. Mekanikçe bir tempoyla ikişer ikişer sıraya dizildiler. Sonra tekrar tek sıra halini aldılar. Bu arka arkaya tekrarlanırken Dave başını çevirip arkaya bakmadı bile.

İki arkadaşla robotun arasında artık altı metre kadar uzaklık vardı. Aniden eğlence sona erdi ve robotlar dağıldılar. Bir süre bekledikten sonra da takırtılı ayak sesleri arasında hızla uzaklaştılar. Dave onların arkasından baktı ve sonra ağır ağır yere oturdu. Çok insanca bir tavırla elini başına dayadı.

Dave'in sesi Powell'in kulaklarında yankılandı. «Orada mısın Patron?»

Genç adam Donovan'a işaret ederek çıkıntılı yerden aşağıya atladı. «Pekâlâ, Dave. Şimdi söyle, ne oluyor?»

Robot başını salladı. «Bilmiyorum.., Bir ara 17 numaralı tünel

durumda değiliz. Çünkü nasıl bir terslik olduğu konusunda en küçük bir fikrimiz bile yok. Örneğin, gördüğümüz o Danse macabre'in ne anlama geldiğini bilseydik, esrarı çözebilirdik.» Bir an durdu. «Şimdi, dinle Mike. Bu duruma ne diyorsun? Dave, ikimizden biri yanında yokken arızalanıyor, birimizden biri ona yaklaştığında da aklı başına geliyor.»

«Sana bunun tehlikeli bir şey olduğunu söyledim...»

«Sözümü kesme! Bir robotta yanında insanlar olmadığı zaman ne fark vardır? Bunun cevabı çok kolay. Robot daha çok kişisel iradesiyle davranmak zorundadır. O halde yeni şartlar yüzünden etkilenen gövde parçalarının kontrolden geçirilmesi gerekir.»

«Ah!» Donovan doğruldu. «Hayır, hayır. Bu yeterli değil, hatta fazla geniş. Olasılıkları pek azaltmıyor.»

«Ne yapayım?.. Her neyse, kotanın doldurulmaması tehlikesi yok. Seninle bu robotları vizör yardımıyla nöbetleşe izleyeceğiz. Bir aksaklık olduğunda hemen çalıştıkları yere gideceğiz. O zaman her şey düzelecek.»

«Ama robotların şartnameye uygun olmadıkları da ortaya çıkacak, Greg. ABD Robot böyle bir rapor sonucu DV modellerini piyasaya çıkaramaz.»

«Orası öyle. Robottaki arızayı bulmalı ve bunu düzeltmeliyiz. Eh, bunu yapmak için on günümüz var.»

Powell başını kaşdı. «Ama sorun... şey... seninde diagramlara bir göz atman iyi olacak.»

Diagramlar bir halı gibi yeri kaplıyorlardı. Donovan, PowoelPin kurşunkalemını izleyerek onların üzerinde emekledi.

Powell, «Şimdi sıra sende, Mike,» dedi. «Sen gövde uzmanısın. Beni kontrol etmeni istiyorum. Kişisel yetenekle ilgisi olmayan bütün devreleri kesmeye çalıştım. Örneğin... şu, mekanik çalışmalarla ilgili gövde damarı. Acil durumda yan yollar kesilirse...» Başını kaldırdı. «Ne dersin?»

Donovan'm ağzında kötü bir tat belirmişti. «Bu işi bu kadar basit sanma, Greg. Kişisel yetenek diğerlerinden ayırarak inceleyebileceğin bir elektrik devresi değil. Bir robot yalnız kaldığı

şeyler gizliyorlar. Pek çok şeyi bilmiyor ve anımsamıyorlar. Onlara güvenmekten artık vazgeçmeliyiz, Greg.» Powell bıyığını parmağıyla ters yöne doğru sıvazladı. «Buraya bak, Mike! Aptalca bir söz daha söylersen emziğinle çingırağını elinden alırım.»

«Oldu! Bizim timin dâhisi sensin. Ben yalnızca geri zekâlı bir zavallıyım. Şimdi... durum nedir?»

«Durum kötü. Bu işi 'Parmanın' yardımıyla sonundan başa doğru incelemeye çalıştım. Ama bir yararı olmadı. Onun için baştan başlayıp sona gitmemiz gerekiyor.»

Donovan hayran hayran, «Sen büyük bir adamsın!» diye bağırdı. «Her şeyi ne kadar basit bir hale sokuverdin! Şimdi bunu İngilizce'ye çevirir misin, tistad?»

«Bebek diline çevirmem senin için daha iyi olur. Şunu söylemek istiyorum her şey tersine dönmeden hemen önce Dave'in ne gibi bir emir verdiğini öğrenmeliyiz. Olayın anahtarı bu.»

«Peki, bunu nasıl yapacaksın? Dave'e yaklaşamayız. Çünkü biz yakınında olduğumuz sürece her şey yolunda gidiyor. Emirleri telsizle dinleyemeyiz. Çünkü emirleri pozitronik alan yoluyla veriyor. Böylece yakından da, uzaktan da çalışmamız imkansızlaşıyor. Sıfıra sıfır, elde var sıfır.»

«Evet, doğrudan doğruya gözlem yapmamız imkânsız. Ama tümdengelim yöntemini unutma.»

«Ha?»

«Seninle nöbetleşe çalışacağız, Mike.» Powell güldü. «Gözlerimizi vizi-levhadan ayırmayacağız. O çelik baş ağırlarının her hareketini inceleyeceğiz. Gösteri başladığında ondan hemen önce ne olduğunu göreceğiz ve tümdengelim yoluyla verilen emri anlayacağız.»

Donovan ağzını açtı ve bir dakika kadar da kapatmadı. Sonra boğulurcasına, «Ben bu işden vazgeçiyorum,» dedi. «İstifa ediyorum.»

Powell yorgun yorgun, «Daha iyi bir şey bulmak için tam on günün var,» diye mırıldandı.

Robotlar yaklaşıyorlardı. Dave önde adeta 'kaz adımı'yla yürüyor, arkada altı 'Parmak' bir bale grubu gibi hareket ediyordu.

Donovan şaşırıp kalmıştı. «Ne yaptıklarını öğrenmek istiyorum. Bu Virginia dansına benziyor. Eğer Dave de bir saray rrtabeyncisi değilse ne olayım!»

Powell söylendi. «Lütfen benzetmelerinle kafamı şişirme! Ne kadar uzaktalar?»

«Aramızda elli adım kadar var. Bu tarafa geliyorlar. On beş dakika sonra buradan kurtula... Ah... ah... AAAL HEY!»

«Ne oluyor?» Powell arkadaşının sözlerinin uyandırdığı sersemlikten ancak birkaç saniye sonra kurtulabildi. «Haydi, bırak ben de bakayım! Çekil o delikten!»

Yukarıya doğru zorla çıktı ama Donovan deli gibi bir tekme attı. «Aniden döndüler, Greg! Gidiyorlar! Dave! Hey, Daaave!»

Powell bir çığlık attr. «Bunun ne yararı var, ahmak? Burada sesler yayılmazlar ki!»

«İyi!» Donovan soluk soluğa kalmıştı. «Öyleyse duvarlara vur, tekme at. Titreşimler oluşmasını sağla. Bir şeyler yapıp onların dikkatini çekmeliyiz. Greg. Yoksa mahvoluruz!» Duvarı çıldırılmış gibi yumruklamaya başladı.

Powell onu sarstı. «Dur, Mike, dur. Dinle... Bir fikrim var. Jüpiter adına! Basit çözümlere dönmenin tam zamanı, Mike.» «Ne istiyorsun?» Donovan başını delikten içeri çekti. «Onlar uzaklaşmadan delikten bakmama izin ver.» «Uzaklaşmadan mı? Ne yapacaksın? Tanrım! O patlatıcıyı mı kullanacaksın?»

Donovan, Powell'in kolunu yakaladı.

Genç adam sertçe silkinip arkadaşının elinden kurtuldu. «Biraz atış yapacağım.» «Neden?»

«Bunu sonra anlatırım. Önce bakalım bu bir işe yarayacak mı? Yolumdan çekil de nişan alayım.»

Robotlar titrek birer ışıltıya dönüşmüşlerdi. Gitgide uzaklaşıp, küçülüyorlardı. Powell heyecanla nişan alarak tetiği üç defa çekti. Sonra cihazı indirerek kaygıyla baktı. Yardımcı robotlardan biri yere yığılmıştı. Şimdi kuyuda altı ışıltılı makine adam vardı. Powell mikrofonuna kuşkuyla, «Dave!» dedi.

YAKIŞIKLI

Tony uzun boylu, esmer ve yakışıklıydı. Biçimli yüzünde hiçbir zaman değişmeyen soylu bir ifade vardı. Claire Belmont kapının aralığından ona korku ve üzüntüyle baktı.

«Olmaz, Larry. Onu eve alamam.» Felce uğrayan kafasıyla daha uygun bir gerekçe bulmaya çalışıyordu. «Olmaz, Larry!»

Larry Belmont karısına soğuk bir tavırla baktı. Gözlerinde Claire'in beceriksizliğini yansıtan o sabırsızca ifade belirmişti. «Bu işi yapmak zorundayız, Claire. Şimdi bu işden vazgeçmene izin veremem. Şirket beni bu yüzden Washington'a yolluyor. Böylece terfi edeceğim. Robot'un son derece zararsız olduğunu sen de biliyorsun. Onun nesini istemiyorsun?»

Claire çaresizlikle kaşlarını çattı. «Beni ürpertiyor. Ona dayanamayacağım.»

«O da senin ve benim gibi bir insan. Yani... hemen hemen. Onun için saçmalamayı bırak da odadan çık artık.» Larry karısını arkasından itti.

Genç kadın kendini oturma odasında bulmuş titriyordu. O bu odadaydı işte. Claire'de nezaketle bakıyordu. Sanki üç hafta ona ev sahibeliği edecek olan genç kadını bakışlarıyla tartıyordu.

Claire! Bana inan. Tony'nin bize bir zarar vermesi imkânsız. Yoksa onu seninle yalnız bırakmazdım.»

Claire usulca Tony'e bir göz attıktan sonra başını eğdi. «Ya onu kızdırırsam?»

Dr. Calvin sakin sakin, «Fısıldamanıza gerek yok,» dedi. «Tony size kızamaz, yavrum. Birinci Robot Yasası bunu engeller. Bütün robotlar bu yasaya uygun biçimde yapılırlar. Bir robotu zorlaşınız da bir insana zarar veremez. Tony'le sizin ilk denemeyi bize yardım için yapmanızı istiyoruz. O sırada Larry, Washing-ton'da Hükümet kontrolünde yasal testler yapılmasını sağlayacak.»

«Yani bu yasal değil mi?»

Larry öksürdü. «Henüz değil ama bu da önemli sayılmaz. Tony evden çıkmayacak. Sen de başkalarının onu görmelerine izin vermemelisin. Hepsi bu kadar... Claire, aslında seninle kalabilirdim ama robotlar konusunda fazla bilgim var. Onu bu konuda hiçbir deneyimi olmayan birinin denemesi gerekiyor.»

Claire, «Pekâlâ,» diye konuştu. Sonra da aklına bir şey geldi. «Peki bu robot ne yapıyor?»

Dr. Calvin kısaca, «Ev işi,» dedi. Gitmek için kalktı. Larry de onu kapıya kadar geçirdi.

Claire odada kalmıştı. Genç kadın şöminenin yukarısındaki aynada kendini gördü. Bir fareninki gibi küçük yüzünden, biçim-siz saçlarından bıkmıştı. Sonra Tony'nin kendisine baktığını farke-dince az kalsın gülümsüyordu. Ama onun yalnızca bir makine olduğunu anımsadı...

Larry Belmont havaalanına giderken bir ara gözü Gladys Claffern'e ilişti. Kusursuz bir kadındı ve iyi giyinmeyi biliyordu. Hafifçe gülümsüyor, ardından nefis bir parfüm kokusu bırakıyordu. Larry bu genç kadını gördüğünde mutlaka belirsizce bir öfke duyuyordu. Claire, Gladys'in grubuna girebilseydi! Bunun bana çok yararı olurdu. Ama ne yararı var? Claire! O küçük budalanın

Ama Claire içeri girdiği zaman mutfağın bir dakika önce fabrikadan getirilerek monte edilmiş olduğunu sandı. Bir an şaşkınlıkla baktı. Sonra topuklarının üzerinde döndü. Az kalın Tony'e çarpıyordu.

Robot, «Size yardım edebilir miyim?» diye sordu.

Claire öfkesini yenmeye çalıştı. «Tony yürürken biraz gürültü etmelisin. Arkamdan sessizce gelmen hoşuma gitmiyor... Bu mutfağı kullanmadın mı?»

«Kullandım, Bayan Belmont.»

«Ama her şey yerli yerinde.»

«Daha sonra ortalığı topladım. Her zaman böyle yapılmıyor mu?»

Claire gözlerini iri iri açtı. Bu söz karşısında ne denilebilirdi ki? Dolapları açarak görmeyen gözlerle düzgünce yerleştirilmiş olan tencerelere baktı. «Çok iyi.»

Tony o anda hafifçe gülümseseydi, Claire de belki robota ısınacaktı. Ama onda hâlâ bir İngiliz Lordu havası vardı. Robot, «Teşekkür ederim, Bayan Belmont,» dedi. «Şimdi oturma odasına gelir misiniz?»

Claire o odaya geçti ve sonra durakladı. «Eşyaları mı çitari m?»

«İyi olmuş mu, Bayan Belmont?»

«Ama bunu ne zaman yaptın? Eşyaları dün cilalamadığını biliyorum.»

«Bunu gece yaptım tabii.»

«Bütün gece ışıkları yaktın öyle mi?»

«Ah, hayır. Buna gerek yoktu ki. Benim içimde bir morötesi ışın kaynağı var. O ışıkta çevreyi görebiliyorum. Tabii uyumama da gerek yok.»

Ama Tony'nin kendine hayranlık duyulmasına ihtiyacı vardı. Claire bunu farketmişti. Robot onu memnun edip etmediğini öğrenmek zorundaydı. Ama kadın onu bu açıdan memnun etmedi. Yalnızca ekşi ekşi, «Senin gibiler hizmetçilerin işsiz kalmalarına neden olacaklar,» dedi.

değiştirdi. Claire yarım saat onun usta parmaklarının altında kaygılanarak titredi ve sonra aynaya baktı.

Robot, «Daha yapılabilecek çok şey var,» dedi. «Özellikle giyim konusunda. Bu başlangıcı nasıl buluyorsunuz?»

Claire hemen cevap veremedi. Aynadaki o güzel yabancıyı seyrediyordu. Sonra boğulurcasına, «Evet. Tony,» diye fısıldadı. «Başlangıç için çok güzel...»

Genç kadın mektuplarında Larry'e bunlardan hiç söz etmedi. Kocasının her şeyi bir anda görmesini istiyordu. Bu sürprizin zevkini çıkaracaktı. Bunun bir tür intikam olacağını farkındaydı.

Tony bir sabah, «Artık alış verişe başlamanın zamanı geldi,» dedi. «Benim evden çıkmama izin yok.

Gerekenlerin bir listesini yaparsam siz alabilir misiniz? Perde, döşemelik kumaş, duvar kâğıdı, halı, boya, elbiseler... ve başka ufak tefek şeyler.»

Claire kararsızca, «Ama bunun için para ister, Tony,» diye konuştu. «Ben bu kadar parayı nereden bulurum?»

Robot başını saldı. «Hiç endişelenmeyin. Önce ABD Robot Şirketine uğrayıp Dr. Calvin'i görün. Ona bütün bunların deneyle ilgili olduğunu söyleyin. Ben de bir not yazarım.»

Claire de öyle yaptı. Dr. Calvin onu ilk karşılaştıkları günkü kadar korkutmadı nedense. Belki yeni suratu ve yeni şapkasıyla bambaşka bir Claire olduğu için. Psikolog genç kadını dikkatle dinledi. Bir iki soru sordu, sonra da, «Olur,» der gibi başını salladı. Claire ABD Robottan çıktığında artık her istediğini satın alabilecek durumdaydı.

Genç kadın kentin en büyük, en lüks mağazasına gitti. Paranın sağlayamayacağı hiçbir şey yoktu. Harika bir şeydi bu.

Claire bir ara telefona giderek evi aradı. «Merhaba, Tony. Pusulaya ne yazdığını bilmiyorum ama çok etkili oldu. Sağol. Sen...» Uygun brr söz bulmaya çalıştı, «... müthişsin.»

Telefondan döndüğü zaman Gladys Claffern'le burun buruna geldi. Kadın başını yana eğmiş, hafif bir şaşkınlık ve alayla ona bakıyordu.

«Bundan daha fazlasını söyleyemez misin?»

«Buna cesaret edemem. Siz benden daha usta bir matematikçisiniz ve... kesin bir şey söylemek hoşuma gitmez.»

Bogert memnun bir tavırla gülümsedi. «Böyle olacağını biliyordum. Zor bir problem bu. Neyse, unutulam gitsin.» Kâğıtları buruşturarak çöp borusuna attı. Tam dışarı çıkacakken birden vazgeçti. «Ha aklıma gelmişken...»

Robot bekledi.

Bogert konuşmakta zorluk çekiyormuş gibiydi. «Bir şey var... belki sen...» Durakladı.

Herbie usulca, «Düşünceleriniz karmakarışık,» dedi. «Ama tüm bunların Dr. Lanning'le ilgili oldukları kesin. Kararsızlığınız gülünç, çünkü kendinizi toplar toplamaz ben de neyi sormak istediğinizi anlayacağım.»

Matematikçi, elini kaldırarak her zaman ki gibi ışılı saçlarını düzeltti. Sanki bu her şeyi açıklıyormuş gibi, «Lanning yetmişine merdiven dayadı,» diye mırıldandı.

«Bunu biliyorum.»

«Hemen hemen otuz yıldan beri bu fabrikanın yöneticisi.» Herbie başını salladı, Bogert de konuşmalarını dalkavukça bir tavırla sürdürdü. «Belki sen onun... onun istifa etmeyi düşünüp düşünmediğini biliyorsundur. Belki sağlık nedeniyle ya da başka bir sebeple...»

Herbie, «Evet,» dedi.

«Yani... biliyor musun?»

«Tabii.»

«O halde... şey., bunu bana söyleyebilir misin?»

«Madem soruyorsunuz, evet.» Robot kayıtsızca konuşuyordu. «İstifa etti bile!»

«Ne?» Bilim adamının sesi bir bombanın patlamasından farksızdı. İri başını öne doğru eğdi. «Şunu tekrar söyle.»

Robot sakince tekrarladı. «İstifa etti bile. Ama henüz yürürlüğe girmedir. Anlayacağınız o... şey... benimle ilgili problemin çözülmesi için bekliyor. Bu iş hallolunca yerini kendisinden sonra burayı yönetecek olan kimseye bırakacak.»

«Ben de onunla aynı fikirdeyim.» Yöneticinin gözleri tehlikeli bir biçimde kısıldı.

«Sen!» Bogert'in sesi sertleşti. «Sen neden söz ediyorsun?»

«Bütün sabah Herbie'yi sınavdan geçirdim. O senin bilmediğin pek çok şeyi başarabiliyor.»

«Öyle mi?»

«İnanmıyormuş gibi görünüyorsun.» Lanning yeleğinin cebinden katlanmış bir kâğıdı çıkarıp açtı. «Bu benim el yazım değil sanırım. Öyle değil mi?»

Bogert kâğıdı dolduran dik açılı, iri işaretleri inceledi. «Bunları Herbie mi yazdı?»

«Evet! Belki farkettiler? O senin 22'inci Denklemin zaman kökenlerini bulmaya çalıştı.» Lanning sararmış tırnağını son bölüme vurdu. «Benimle aynı sonuca vardı. Ama harcadığım zamanın dörtte biri sayılacak bir sürede. Pozitronik bombardımanında Linger Etkisini gözardı etmeye hiç hakkın yoktu.»

«Hayır! Tanrı aşkına, Lanning, şunu iyice anlamaya çalış! Bu...»

«Ah, biliyorum, daha önce de anlattın. Sen Mitchell'in Çevirme Denklemi kullandın, öyle değil mi? Eh... bunun durumla hiçbir ilgisi yok.»

«Nedenmiş o?»

«Çünkü sen bir kere hiper-sanal sayıları kullanıyorsun...»

«Bunun karşımızdaki problemle ne ilgisi var?»

«Bazı durumlarda Mitchell Denklemi...»

«Sen çıldırdın mı? Eğer Mitchell'in tezini yeniden okursan, o zaman...»

«Bunu okumama gerek yok. Sana daha başlangıçta onun oluşturduğu mantık dizisini beğenmediğimi söyledim. Herbie de bu konuda beni destekliyor.»

Bogert, «Pekâlâ öyleyse!» diye bağırды. «Bırak da o iri saat bütün problemi senin için çözümlenin! Neden önemsiz ayrıntılarla ilgileniyorsun?»

«İşte sorun da bu. Herbie bu yüzden problemi çözemiyor. O başaramazsa, biz de başaramayız. Yani... yalnız başımıza. Ben

mis olamaz. Sen sinsice bir oyun oynuyorsun, Bogert ama blöfünü göreceğim. Benimle gel şimdi.»

Bogert omzunu silkti. «Herbie'yi görmeye mi? İyi! Harika!»

Milton Ashe tam öğle zamanı beceriksizce çizdiği resimden başını kaldırdı. «Bir fikir edinebildin mi? Resmi doğru dürüst çizemedim. Ama görüntü açısından şahane bir ev. Üstelik bedava sayılacak kadar ucuza satın alacağım.»

Susan Calvin genç adama baygın baygın baktı. «Gerçekten çok güzel,» diye içini çekti. «Ben de çoğu zaman böyle...» Sesi hafifledi.

Ashe kurşunkalemını bırakarak konuşmasını sürdürdü. «Tabii izin alıncaya dek beklemem gerekiyor ama iki hafta var. Şu Herbie olayı her şeyi altüst etti.» Gözlerini tırnaklarına dikti. «Zaten bir şey daha var... ama bu bir sır.»

«O halde bunu bana açıklama.»

«Ah, açıklayacağım. Birine anlatmazsam patlayacağım. Burada da senden daha iyi... şey... bir sırdaş bulunamaz.» Ashe utanmışçasına güldü.

Susan Calvin'in kalbi deli gibi çarptığından konuşmaya cesaret edemedi.

«Açıkçası,» Ashe iskemlesini masaya yaklaştırarak sesini iyice alçalttı. «... o evde tek başıma oturmayacağım. Yakında evleniyorum.» Sonra da yerinden fırladı. «Bir şey mi oldu?»

«Hayır, hayır.» Susan Calvin'in o korkunç baş dönmesi çabuk geçti ama konuşmakta zorluk çekiyordu.

«Evleniyor musun? Yani...»

«Ah, tabii. Artık bunun zamanı gelmedi mi? Geçen yaz buraya gelen kızı anımsıyorsun değil mi? İşte onunla evleniyorum!., i Hey, sen hastasın sanırım. Sen...»

«Yalnızca başım ağrıyor...» Susan Calvin genç adamın yaklaşmaması için elini bitkince salladı. «Son... son günlerde sık sık oluyor. Seni... seni kutlamak istiyorum. Çok sevindim...» Kadının beceriksizce sürdürdüğü allıklar şimdi bembeyaz suratında çirkin,

bunun bir rüya olduğunu söyleyerek mi? Beni bir şizofreniye döndürerek mi?» Sinir krizi geçiriyordu. Bütün vücudu gerilmişti. «Bu bir rüya değil! Keşke öyle olsaydı!» Derin bir soluk aldı. «Bir dakika! Ah... evet, anlıyorum... Tanrım! O kadar açık ki.»

«Bunu yapmak zorundaydım.» Robotun sesinde korku vardı.

«Ben de hiç düşünmeden sana inandım!» Dr. Calvin dışarıdan gelen bağırışmalar yüzünden durakladı. Sonra döndü. Yumruklarını sıkıp sıkıp açıyordu. Bogert'le Lanning içeri girdiklerinde en dipteki pencerenin önünde duruyordu. İki adam onunla hiç ilgilenmediler.

İkisi de aynı anda Herbie'ye yaklaştılar. Lanning öfkeli ve sabırsız, Bogert sakin ve alaycıydı. Önce yönetici konuşmaya başladı.

«Herbie, şimdi beni dinle.»

Robot çabucak yaşlı adama baktı. «Evet, Dr. Lanning?»

«Dr. Bogert'le benden söz ettin mi?»

«Hayır, efendim.» Herbie ağır ağır cevap verirken Bogert'in yüzündeki gülümseme siliniverdi.

«Ne dedin?» Matematikçi amirini iterek öne geçti. Bacaklarını açıp robotun önünde durdu. «Bana dün söylediklerini tekrarla.»

«Ben dedim ki...» Herbie birdenbire sustu. Gövdesinin içinde maden diaframı titreşiyor, yumuşak, ahenksiz sesler çıkıyordu.

Bogert, «Bana Lanning'in istifa ettiğini söylemedin mi?» diye gürledi. «Cevap ver!» Ellerini heyecanla havaya kaldırdı.

Ama Lanning onu yavaşça yana itti. «Ona zorbalıkla yalan mı söyleteceksin, Bogert?»

«Duydun, Lanning. 'Evet,' derken aniden sustu. Çekil önümden! Ona doğruyu söyleteceğim. Bundan hiç kuşkun olmasın!»

«Hayır ben soracağım!» Lanning robota döndü. «Pekâlâ, Herbie. Kaygılanma. Ben istifa ettim mi?»

Herbie ona baktı. Yaşlı adam endişeyle tekrarladı. «Ben isti-

Dr. Lanning, «Biz gidiyoruz,» dedi. «Çözümü Calvin'e açıkla.»

Herbie, «Bu hiçbir şeyi değiştirmeyeceği ki,» diye bağırdı. «Siz nasıl olsa cevabı benim sağladığımı bileceksiniz.»

Dr. Calvin, «Ama buna rağmen Dr. Lanning'le Dr. Bogert cevabı istiyorlar, Herbie,» dedi. «Bunu sen de biliyorsun.»

Herbie, «Çözümü kendi çabalarıyla bulmak istiyorlar,» diye ısrar etti.

«Ama çözümü istiyorlar. Çözümü bilmen ve açıklamaman onları yaralıyor. Bunun farkındasın değil mi?»

«Evet! Evet!»

«Bunu onlara açıkladığın takdirde de yaralanacaklar.»

«Evet! Evet!» Herbie ağır ağır gerilerken Dr. Calvin de adım adım ona doğru gidiyordu. İki adam bu sahneyi donmuş gibi şaşkın şaşkın seyrediyorlardı.

Psikolog ağır ve tekdüze bir sesle, «Her şeyi söylemen imkânsız,» dedi. «Çünkü konuşmaların zarar verecek. Ne var ki sen ikisine de zarar vermemelisin. Ama cevabı açıklamazsan yine de yaralanacaklar.

Böyle yapmamalısın. Onun için cevabı onlara açıklayamayacaksın. Ama açıklamazsan onlara zarar vereceksin. Bunu yapmamalısın. Açıklarsan da zarar vereceksin. Bunu da yapmamalısın. Her şekilde zarar vereceksin. Bunu da yapmamalısın...»

Herbie duvara dayanıp kalmıştı. Dizüstü çökerek, «Susun!» diye bir çığlık attı. «Kafanızın içini görmeme engel olun! Beyninizi acı, hayal kırıklığı ve nefret dolu! Benim kötü bir niyetim yoktu. Bana inanın. Ben yalnızca yardım etmeye çalıştım! Size duymak istediğiniz şeyi söyledim. Böyle yapmak zorundaydım.»

Psikolog bu sözlere aldırmadı bile. «Cevabı onlara söylemelisin. Ama bunu yaparsan onlara zarar verirsin. Onun için cevabı söylememelisin. Ama söylemezsen onlara yine zarar verirsin. O halde cevabı açıklamalısın...»

Ve Herbie arka arkaya çığlıklar atmaya başladı!

Bu bir pikolonun iyice yükseltilmiş sesine benziyordu. Tizdi

Kabak kafası pırıldayan Kallner'in tören üniforması o kasvetli havaya hiç uymuyordu. General endişeyle ama gerçeği saklamadan konuşmaya başladı.

«Bu tuhaf bir hikaye. Nedenler size açıklanmadan çabucak kalkıp geldiğiniz için teşekkür ederim. Şimdi bu eksikliği gidereceğiz. Bir robot kaybettiğimiz için işler durdu. Robot bulununcaya kadar da tekrar başlayamayacak. Şu ana kadar robotu bulmayı başaramadık. Onun için uzmanların yardımlarına ihtiyacımız var.» Belki de bu olayı önemsemeyeceklerini düşündüğünden konuşmasını umutsuzca sürdürdü. «Buradaki

çalışmaların ne kadar önemli olduğunu size söylememe gerek yok. Geçen yıl bilimsel araştırmalar için ayrılan fonun çoğu bize verildi...»

Bogert nazikçe, «Ah, evet, bunu biliyoruz,» dedi. «Robotlarımızı kullandığınız için bizim şirkete cömertçe kira ödüyorsunuz.»

Susan Calvin dosdoğru ve biraz huysuzca, «Bir tek robot proje için neden bu kadar önemli?» diye sordu. «Ve neden bulunamadı?»

Kallner kırmızı yüzünü ona doğru çevirerek çabucak dudaklarını yaladı. «Şey, bir bakıma robotu bulduk sayılır.» Bir an durduktan sonra adeta acıyla ekledi. «İzin verin de anlatayım. Robot işinin başına gelmeyince acil durum ilan edildi. Hiper Üste her türlü çalışma durdu. Bir gün önce bir uzay şilebi gelmiş ve laboratuvarlarımız için iki robot getirmişti. Başka yere de... şey... aynı türde altmış iki robot götürüyordu. Bu sayıların doğruluğundan en ufak bir kuşku bile yok.»

«Evet? Peki aradaki bağ?»

«Kayıp robotumuzu hiçbir yerde bulamadık. Emin olun, üste olsaydı kayıp bir ot yaprağını bile bulabilirdik. Sonra aklımıza bir şey geldi. Gidip şilepteki robotları saydığımızda sayıları altmış üçe çıkmıştı.»

«O altmış üçüncü sizin kayıp robot. Öyle mi?» Dr. Calvin'in gözleri şimdi daha koyu renk duruyordu.

«Evet. Ama altmış üç makine adamdan hangisinin bizimki olduğunu bilemiyoruz.»

Derin bir sessizlik oldu. Elektrikli saat on bir kez çaldı. Sonra

Susan. Senin neyi dramatize ettiğini anlayamıyorum. O robotlar aslında zararsız.»

«Öyle mi?» Dr. Calvin'in tepesi alıverdi. «Öyle mi? O robotlardan birinin yalan söylediğinin farkında mısın? O robotlara doğru söylemeleri emredildi. Şimdi de altmış üç makine adamdan biri kasten yalan söyledi! Bu anormallik korkunç denilecek kadar köklü ve dehşet verici!»

Peter Bogert dişlerini sıktı. «Hiç de değil! Buraya bak! Nes-tor 10'a kaybolması emredildi. Üstelik ona kendisine emir verme yetkisi olan biri çok kesin bir biçimde söyledi. Bunu üstün bir emir verme hakkı ya da acil bir durum yüzünden geri alamazsın. Robot tabii ki bu emri yerine getirmek için elinden geleni yapacak. Aslında objektif olarak Nestor 10'un zekası karşısında hayranlık duyuyorum. Bir robot en iyi nasıl kaybolur? Benzer robotların arasına karışarak!»

«Evet, sen tabii hayranlık duyarsın! Senin bu durumla eğlendiğinin farkındayım, Peter. Eğleniyorsun ve durumu kavrayamıyorsun. Korkunç bir şey bu. Sen bir robotik uzmanı mısın, Peter? Bu robotlar 'üstünlük' saydıkları şeye çok önem veriyorlar. Bunu kendin de söyledin. Bu Robotlar, farkında olmadan insanların onlardan aşağı yaratıklar olduğunu düşünüyorlar. Bizi o robotlara karşı koruyan Birinci Yasa da kafalarına eksik yerleştirilmiş. Onlar dengesiz. Sonra burada genç bir adam tiksinti ve öfkeyle bir robota çıkıp gitmesini, ortadan kaybolmasını söylemiş. Hem de onu aşağılayarak. Evet, robot bu emre uymak zorunda. Ama o şimdi bilinçsizce bir öfke duyuyor. Tabii ona söylenen o aşağılayıcı sözler yüzünden kendinin üstün olduğunu kanıtlaması robot için her zamankinden daha da önemli. Zamanla bu gitgide daha da önem kazanacak ve Birinci Yasadan arta kalan şey de robotu engelleyemeyecek.»

«Susan, Tanrı aşkına, bir robot kendisine edilen küfürlerin anlamını nereden bilebilir? Onun beynine küfürler yerleştirilmiyor ki.»

Calvin, «Robotların kafasına ilk yerleştirilen düşünceler her

«Keşke bilebilseydim.»

Walensky alayla, «Eh,» dedi. «Paramı verdikleri sürece istedikleri kadar oyun oynayabilirler.»

Black oradan memnunlukla ayrılırken hikayenin istasyona yayılacağından emindi. Bu açıklama zararsızdı ve gerçeğe de oldukça yakındı. Böylece merakın artması önlenmiş olacaktı.

Bir adam iskemlede sessiz ve hareketsiz oturuyordu. Bir cisim aşağıya doğru düşerken ani bir güç ışını yüzünden son anda yana doğru kaydı. Tahtalarla ayrılmış olan altmış üç bölmede olayı seyreden NST-2 modeli robotlar cisim yana kaymadan hemen önce ileri doğru atıldılar. Onların durdukları yerden bir buçuk metre ötedeki altmış üç foto-hücre, kalemi harekete geçirerek kağıdın üzerine bir çizgi çizilmesini sağladı. Cisim yukarı kaldırıldı, düşürüldü. Kaldırıldı düşürüldü...

On kez!

Robotlar da on kez ileri atıldılar ve oturan adam tehlikeden kurtulduğu için durakladılar.

Tümgeneral Kallner, ABD Robot temsilcileriyle yediği ilk yemekten beri üniformasını giymiyordu. Şimdi de ceketini çıkarmış, mavi gömleğinin yakasını açarak siyah kravatını gevşetmiş-ti.

. Kallner, Bogert'e hâlâ umutla bakıyordu. Matematikçinin sinirlerinin gerilmiş olduğu şakaklarındaki ter damlacıklarından anlaşılıyordu.

General, «Durum nasıl?» diye sordu. «Anlamaya çalıştığınız nedir?»

Bogert cevap verdi. «Bir fark... Ama korkarım bu amaçlarımız bakımından güç bir şey olabilir. Bu robotlardan altmış ikisinin görünüşte hayatı tehlikede olan adama doğru atılmaları güdüsü, robotik dilinde 'Zoraki tepki' diye tanımlanır. Anlayacağınız robotlar bu insanın bir zarar görmeyeceğini anladıkları zaman

«Ve böyle bir şey olmadı, öyle mi?»

«Korkarım öyle.»

«Öyleyse hiçbir ilerleme gösteremedik.» General üzüntüyle arkasına yaslandı. «Siz buraya geleli beş gün oldu...»

Aynı anda Susan Calvin içeri girdi. Kapıyı arkasından çarparak kapattı. «Grafiklerini kaldır artık, Peter!» diye bağırdı. «Onların hiçbir şeyi açıklamadıklarını biliyorsun!»

Kallner onu karşılamak için yerinden yarı kalkarken kadın da sabırsızca bir şeyler mırıldandı. Sonra da sözlerini sürdürdü. «Çabucak başka bir şey denememiz gerekiyor. Olanlar hiç hoşuma gitmiyor.»

Bogert bıkkın bıkkın generale baktı. «Bir şey mi oldu?»

«Belirli bir şeyi kastediyorsan, hayır. Ama Nestor 10'un bu kötü oyunu sürdürmesi hiç hoşuma gitmiyor.

Herhalde olanlar robotun o aşırı gururunu iyice okşuyor. Korkarım artık yalnızca emirleri yerine getirmekle meşgul değil. Bence düşünce açısından insanlardan bir adım önde olmak onun için anormal bir ihtiyaç haline aldı. Bu sağlıksız ve tehlikeli bir durum. Peter istediğimi yaptın mı?»

Matematikçi kayıtsızca, «Onun üzerinde çalışıyorum,» diye konuştu.

Kadın onu öfkeyle süzdükten sonra Kallner'e döndü. «Nes-tor 10 kesinlikle ne yaptığımızın farkında, general. Bu deneyde harekete geçmesine gerek yoktu. Özellikle 'birinci seferden sonra. Çünkü ilk deneyden sonra oradaki insanın gerçekten tehlikede olmadığını anlamıştı. Öne doğru atılmamak diğerlerinin elinde değildi. Ama Nestor 1.0 özellikle aynı tepkiyi gösteriyormuş gibi davrandı.»

«O halde şimdi ne yapmamız gerekiyor, Dr. Calvin?»

«Nestor 10'un bir dahaki sefere yalandan tepki göstermemesini imkânsız bir hale sokmalıyız. Deneyi tekrarlayacağız ama bir şey daha ekleyeceğiz. Makine adamlarla o insanın arasına Nes-tor modellerini çarpması mümkün olan yüksek gerilim hatları gereceğiz. Bu hatlar robotların üzerlerinden atlayamayacakları

Ben Robot / F: 11

Dr. Calvin öfkeyle, «O halde istifa etmekten başka yapabileceğim bir şey yok,» diye terslendi. «Sizi o robotları ortadan kaldırmaya zorlamak için gerekirse her şeyi bütün dünyaya açıklayacağım! Robotların değiştirilmelerini onaylayan ben değilim!»

Kallner kelimelere basa basa, «Bu konuda bir tek kelime söyler ve güvenlik önlemlerini çiğnerseniz, hemen hapse atılırsınız, Dr. Calvin,» dedi.

Bogert işin çığırından çıkmaya başladığını düşündü. Hemen oldukça tatlı bir sesle konuşmaya başladı. «Ah, hepimiz çocuklar gibi davranmaya başladık. Herhalde istifa etmeden, insanları hapse atmadan ya da iki milyonu yakıp kül etmeden bir robotu yenebiliriz.»

Psikolog öfkeyle ona döndü ama sesini yükseltmedi. «Ben dengesiz robotların ortalıkta dolaşmalarını istemiyorum. Karşımızda dengesiz olduğu kesin bir Nestor var. On bir robotsa her an dengesizleşmeye aday. Altmış iki normal robot ise dengesiz bir çevrede tutuluyor. Tek emin yol hepsini ortadan kaldırmak.»

• İşaret zili üçünün de duraklamasına neden oldu. Kontrolardan çıkmaya başlayan duygular sanki aniden donmuştu.

Kallner, «Girin,» diye homurdandı.

Gelen Gerald Black'ti. Genç adamın endişeli bir hali vardı. «Kendim gelirim daha iyi olur, diye düşündüm... Bunu başkasından istemek doğru olmayacaktı.»

«Ne oldu? Gevelemeyi bırak...»

«Uzay şilebinin C numaralı bölmesindeki kilitlerle oynanmış. Üzerlerinde yeni olduğu anlaşılan çizikler var.»

Dr. Calvin bağırdı. «C bölmesi mi? Robotların konulduğu bölme değil mi bu? Bu işi kim yapmış?»

Black kısaca, «İçeriden yapılmış,» dedi.

«Kilitler bozulmuş mu?»

«Hayır, bozulmamışlar.. Ben dört günden beri gemide kalıyo-f rum. Robotlardan hiçbiri dışarı çıkmaya kalkmadı. Ama durumu öğrenmeniz gerektiğini düşündüm. Haberin çevreye yayılmasını istemedim. Kilitlerin durumunu da ben farkettim zaten.»

Kallner biraz öfkeyle, «Lütfen,», dedi. «Artık başka bir şey yapılamayacağı noktasında ısrar ediyor musunuz, Dr. Calvin?»

Kadın yorgun yorgun, «Aklıma başka bir şey gelmiyor, efendim,» diye cevap verdi. «Belki Nestor 10'la diğer robotların aralarında Birinci Yasayla ilgili olmayan bazı farklar var. Bir tek fark bile olabilir. Ayrıntılar, çevre, izlenimler...» Birdenbire durakladı.

«Ne var?»

«Aklıma bir şey geldi... Bence...» İleride bir noktaya diktiği gözlerinde sert bir ifade belirdi. «Peter, şu değiştirilmiş Nestor'ların kafalarına normal robotlarınkı gibi bilgiler yerleştiriliyor, değil mi?»

«Evet. Aynı bilgi.»

Dr. Calvin biraz önceki tartışma sırasında sessizce beklemiş olan genç fizikçiye döndü. «Siz ne demiştiniz, Bay Black? Nes-tor'un ukala davranışlarından yakınırken onlara bütün bildiklerini teknisyenlerin öğrettiklerinden söz etmişsiniz sanırım.»

«Evet. Esir-fiziği konusunda. Robotlar buraya geldikleri zaman bu konuyu bilmiyorlardı.»

Bogert hayretle, «Sana söyledim, Susan,» dedi. «Düğer Nes-tor'larla konuştuğum zaman buraya yeni gelen iki robotun konuyu henüz bilmediklerinden söz ettim. Yani Esir-fiziğini bilmediklerinden.»

«Neden?» Dr. Calvin gitgide artan bir heyecanla konuşuyordu. «Niçin NS-2 modellerinin kafalarına Esir-fiziği yerleştirilmiyor?»

Kallner, «Bu sorunuzu ben cevaplayabilirim,» dedi. «Bu projenin gizli tutulmasıyla ilgili. Esir-fiziği konusunda bilgisi olan robotlar yaptırır ve içlerinden on ikisini seçerek diğerlerini ilgisiz alanlarda çalıştırsak şüphe uyandıracığımızı düşündük. Normal Nestor'larla çalışanlar onların Esir-fiziğini neden bildiklerini merak edebilirlerdi. Bu yüzden özel robotların kafalarına bu alanda eğitilmelerini sağlayacak ayrıntılar yerleştirdik. Sadece buraya gelenler bu eğitimden geçiriliyorlar. Konu bu kadar basit.»

«Anlıyorum. Lütfen hepimiz buradan çıkıp. Bana biraz süre verin.»

«Şey, evet. Dr. Calvin. Bunu anlıyorum. Ama Nestor 10 neden yerinden kalktı?»

«Ah! Sizin genç Bay Black'le ben aramızda anlaşmıştık. Anlayacağınız robotlarla aramdaki açıklığa dolan gamma ışınları değildi. Kızılötesi ışınlarıydı bunlar. Yani son derecede zararsız, sıradan ısı ışınları. Nestor 10 da onların zararsız kızılötesi ışınları olduğunu anladı ve diğerlerinin de bunu farkederek yardımına koşacaklarını sandı. O yüzden yerinden fırladı. Yani Birinci Yasaya uyulacağını düşündü.»

«Ancak bir saniye kadar sonra normal NS-2'lerin radyasyonu farketmekle beraber bunun nasıl bir şey olduğunu anlayamayacaklarını anımsadı. Nestor 10 dalga uzunluklarını tanıyabiliyordu. Çünkü her şeyi Hiper-Üste öğrenmişti. Onu önemsiz insanlar eğitmişlerdi. Robot bunu hatırladığında onun için çok gurur kırıcı bir şey oldu. Normal robotlar hâlâ alanın öldürücü olduğuna inanıyorlardı. Çünkü biz böyle söylemiştik ve yalnızca Nestor 10 yalan söylediğimizi biliyordu.»

«Tabii o an diğer robotların insanlardan daha bilgisiz olabileceklerini unuttu. Ya da anımsamak istemedi. İşte Nestor 10 o üstünlük duygusu yüzünden yakayı ele verdi. Hoşçakalın, general.»

Genel Müdür ısrarla, «Devam edin, Dr. Lanning,» dedi. «Bu konu hakkında bana açıklama yapın.»

Lanning dudaklarını birbirine bastırarak Dr. Susan Calvin'e baktı ve kaşlarını kaldırdı. Kadın da ilk kez birbirine kenetlediği ellerine bakmaktan vazgeçti.

Hafif ve ifadesiz bir sesle, «Bir robotun ikilem karşısında gösterdiği tepki gerçekten şaşırtıcıdır,» diye başladı. «Robot psikolojisi kusursuz değildir. Bir uzman olarak bunu size kesinlikle söyleyebilirim. Ama bu psikoloji hakkında nitel terimlerden yararlanıla-' rak tartışma yapılabilir. Çünkü bir robotun pozitronik Beyin'i çok karmaşık da olsa yine insanlar tarafından oluşturulmuştur. Yani insanca değerlere göre yapılmıştır.»

«Şimdi... imkansız bir durumla karşılaşan insan çoğu zaman gerçeklerden uzaklaşmaya çalışıp hayaller dünyasına dalar. Ya da içki içmeye başlayıp sinir krizi geçirir veya kendisini bir köprüden aşağı atar. Ama bunların hepsi aynı şeydir. Durumu olduğu gibi kabul etmeye yanaşmamak ya da bunu başaramamak... Robotun durumu da hemen hemen aynıdır. Basit bir ikilem makinenin içindeki düzenleyicilerin yarısının arızalanmasına neden olur. Karmaşık bir ikilem ise Beyin'deki bütün pozitronik yolları bir daha onarılamayacak biçimde yakar.»

Robert, «Anlıyorum...» dedi. Ama hiçbir şey anladığı yoktu. «Peki Konsolide'nin bize vermeye kalktığı o bilgiler?»

Dr. Calvin, «Onların yasak türden bir problemle ilgili oldukları kesin,» diye cevap verdi. «Ama bizim Beyin, Konsolide'nin robotundan çok farklı.»

Genel Müdür heyecanla kadının sözünü kesti. «Bu doğru, patron! Gerçekten doğru! Şimdi bu işin can alıcı noktasını iyice anlamanızı istiyorum.»

Susan Calvin'in gözleri gözlüğünün arkasında öfkeyle parlamaya başlamıştı. Ama kadın yine de sabırla konuşmasını sürdürdü. «Anlayacağınız aralarında Süper-Düşünücü de olmak üzere Konsolide'nin bütün makinelerinin kişilikleri yok. Bildiğiniz gibi onlar makinelerin iyi çalışmasından başka bir şey istemiyorlar ve

_ 174 _

böyle yapmak zorundalar. Çünkü duygusal pozitronik Beyin kanallarının patenti ABD'de. Onların Düşünen Robotu yalnızca büyük bir hesap makinesidir. Ve bir ikilem onun hemen bozulmasına yol açtı.

«Ancak bizim kendi makinemiz olan Beyin'in bir kişiliği var. Bir çocuğun kişiliğine benziyor. O tüm dengelimi çok iyi başaran, ama ne yaptığını anlayamayan bir makine. Aslında bir çocuğa benzediği için oldukça esnek. Yani yaşamı fazla önemsemediğini söyleyebiliriz.» Robo-psikolog bir an durdu, sonra sözlerine devam etti.

«Şimdi şöyle yapacağız: Konsolide'nin verdiği bütün bilgiyi mantıklı birimlere ayırıp üniteleri Beyin'e dikkatle ve tek tek vereceğiz. İkileme neden olan bilgi makineye girdiği zaman Beyin'in çocuksu kişiliği onun kararsızca duraklamasına neden .olacak. Beyin'in karar verme gücü olgunlaşmış olmadığından makine

karşısındakinin bir ikilem olduğunu belli bir süre sonra kavrayabilecek. Tabii o sırada birimi otomatik olarak reddedecek. Yani Beyin kanalları harekete geçerek mahvolmadan önce.»

Robertson'un gırtlak kemiği titredi. «Bundan emin misiniz?»

Dr. Calvin sabırsızlığını saklamaya çalıştı. «Biliyorum böyle .(açıklandığında sözlerden fazla bir anlam çıkmıyor. Ama size |matematik denklemlerini açıklamamın bir yararı da olmaz. Emin dun, durum anlattığım gibi.»

Genel Müdür hemen araya girerek telaşla konuşmaya başladı. «İşte durum böyle, patron. Anlaşmayı kabul edersek işi halledebiliriz. Beyin bize hangi bilgi biriminin ikilemi içerdiğini açıklar. Ondan sonra da ikilemin nedenini öğreniriz. Öyle değil mi, Dr. Bogert? İşte, patron, Dr. Bogert matematikçilerin en iyisidir. Konsolide'ye problemin çözümlenmediğini bildirir ve nedenleri açıklarız. Böylece onların yüz bin dolarını alır makinemizi de kurtarırız. Bir ya da iki yıl içerisinde uzay-çarpıklığından yararlanan motoru geliştiririz. Ya da bazılarının deyimiyle Hiper-atom motorunu. Adı ne olursa olsun, dünyanın en büyük buluşu sayılır bu.» Robertson gülerken elini uzattı. «Pekâlâ. Şu anlaşmayı ver de imzalayayım.»

-175-

Susan Calvin Beyin'in, olağanüstü bir şekilde korunduğu mahzene girdiği sırada vardiyadaki teknisyenlerden biri makineye bir soru soruyordu. «Bir buçuk tavuk bir buçuk günde bir buçuk yumurta yumurtlarsa, dokuz tavuk dokuz günde kaç yumurta yumurtlar?»

Beyin, «Elli dört,» diye cevap verdi.

Teknisyen yanındaki arkadaşına dönerek, «Gördün mü, ahmak?» dedi.

Dr. Calvin öksürürken teknisyenler sanki iş yapıyorlarmış gibi sağa sola koşuşmaya başladılar. Psikolog eliyle hafif bir işaret yaptı ve hepsi de dışarı çıktılar. Böylece Dr. Calvin Beyin'le yalnız kaldı.

Beyin aslında altmış santim çapında bir küreydi. İçinde titreşmeyen, radyasyon olmayan helyum vardı. Onun içinde de astl Beyin sayılan inanılmaz derecede karmaşık pozitronik kanallar. Odanın geri kalan kısmına ise Düşünen Makineyle dış dünya ara-, sında iletişim kuran cihazlar vardı. Bunlar Beyin'in sesi, kolları ve duyu organlarıydılar.

Dr. Calvin yavaşça, «Nasıl, Beyin?» diye sordu.

Beyin'in sesi tiz ve istekliydi. «İyiyim, Miss Susan. Bana bir şey soracağınızı hemen anladım. Çünkü bir şey soracağınız zaman elinizde mutlaka bir kitap oluyor.»

Dr. Calvin hafifçe gülümsedi. «Evet, haklısın. Ama hemen sormayacağım, soru çok karmaşık. Onun için bunu sana yazıyla soracağız. Ne var ki hemen değil. Önce seninle konuşmak istiyorum.»

«Pekâlâ. Konuşmaya karşı değilim.»

«Biraz sonra Dr. Lanning'le Dr. Bogert o karmaşık soruyu getirecekler. Soruyu sana azar azar ve ağır ağır vereceğiz. Çünkü senin çok dikkatli olmanı istiyoruz. Mümkün olursa verilen bilgilere dayanarak bizim için bir şey oluşturmanı istiyoruz. Ama seni uyarmam gerekiyor. Bu çözüm... şey... insanlara zarar verebilir.»

«Ah!» Beyin hafif sesle bağırıyordu.

-176-

«İşte buna dikkat etmelisin. Zarar ve hatta ölüm anlamına gelen sayfayı anladığında heyecanlanma.

Anlayacağın biz bu kez tehlike dahil ölüme bile aldırıyoruz. Onun için o sayfayı aldığın zaman hemen dur ve geri ver. O zaman bu iş orada biter. Anlıyor musun?»

«Ah, tabii. Ama... insanların ölmesi? Ah, ah!»

«Beyin, Dr. Lanning'le Dr. Bogert'in geldiklerini duyuyorum. Sana problemin ne olduğunu açıklayacaklar.

Ondan sonra çalışmaya başlayacağız. Şimdi uslu bir çocuk gibi bekle...»

Sayfalar Beyin'e yavaşça verildi. Her seferinde de kağıtları garip, kahkahaya benzeyen bir ses izledi. Beyin çalışırken çıkıyordu bu ses. Sonra makine sessizleşiyor ve böylece yeni bir sayfa için hazır olduğu anlaşılıyordu. Bu iş saatlerce sürdü. Beyin'e on yedi kalın cilte eşit matematiksel fizik denklemleri verildi.

İşlemler sürerken uzmanların kaşları gitgide çatılmaya başladı. Lanning öfkeyle homurdanıp duruyordu.

Bogert düşünceli düşünceli tırnaklarına baktıktan sonra onları kemirdi. Kalın kağıt destelerinin sonuncusu

Beyin'e verildiği zaman yüzü bembeyaz kesilmiş olan Calvin, «Kötü bir şey var,» dedi.

Lanning zorlukla konuşabildi. «Olamaz... O, öldü mü?»

«Beyin?» Susan Calvin titriyordu. «Beni duyuyor musun, Beyin?»

«Ha?» Makinenin sesi çok dalgındı. «Beni mi istediniz?»

«Çözüm...»

«Ah, o mu? Bunu başarabilirim. Emrime robotlar verirseniz sizin için kolaylıkla büyük bir gemi yapabilirim. Üstelik güzel bir gemi. Onu iki ayda oluşturabilirim sanırım.»

«Bir... zorlukla karşılaşmadın ya?»

Beyin, «Bunu hesaplamak zamanımı aldı,» dedi.

Dr. Calvin geriledi. Zayıf yanaklarına hâlâ renk gelmemiştii. Diğerlerine çıkmalarını işaret etti.

Dr. Calvin odasında, «Bunu anlayamıyorum,» dedi. «Veilen

«Nereden biliyorsun?»

«Bütün gemiyi dolaşmadık mı?»

«Öyle sanırım.»

«İnan bana geminin her yanını dolaştık. Bu bölmeden başka hiç pilot kabini gördün mü? Burada bir tek lumbuz ve parsekleri gösteren bir cetvel var. E, kontrolları nerede?»

«Doğru ya!»

«Ya motorlar?»

«Ah, Tanrım!»

«İyi ya işte! Bu gerçeği Lanning'e açıklayalım, Mike.»

Hiçbir özelliği olmayan koridorlardan küfrederek geçtiler. Araya taraya sonunda hava bölmesine giden kısa geçidi bulmayı başardılar.

Donovan birdenbire kaskatı kesildi. «Sen bunu k&lemiştir miydin, Greg?»

«Hayır, dokunmadım bile. Şu kolu çöksene.»

Donovan kolu olanca gücüyle çekti ama kımıldamadı bile.

Powell, «Ben hiç yan kapı görmedim,» diye konuştu. «Acil durumlarda kullanılacak bir kapı. Şimdi... bir terslik olursa bizi dışarı çıkarmak için gemiyi eritmek zorunda kalacaklar.»

Donovan endişeyle ekledi. «Evet. Tabii bir aptalın bizi içeri kitlediği anlaşılıncaya kadar da burada beklemek zorunda kalacağız.»

«Burundaki bölmeye gidelim. Ancak oradan çevredekilerin dikkatini çekebiliriz.»

Ama bunu da başaramadılar.

Bu son bölmeden artık masmavi gökyüzü gözüküyordu. Her yer kapkaraydı ve toplu iğne başı kadar yıldızların sert ışıkları onlara uzayda olduklarını açıklıyordu.

Boğuk bir gürültü duyuldu. İki arkadaş koltuklara yığıldılar.

Alfred Lanning odasının hemen önünde Dr. Calvin'le karşılaştı. Sinirli sinirli bir sigara yakarak kadına içeri girmesini işaret etti.

«Ah, hiçbir şey olmadı. Gemiyi deneyecek olan iki uzman içeri girdiğinde her şey hazırды. Onun için gemiyi gönderdim.»

«Ah... şey... çok güzel.» Psikolog zorlukla soluk alıyordu. «Onlara bir şey olmaz ya?»

«Hiç olur mu? Gayet iyiler, Miss Susan. Ben her şeyi hallettim. O çok güü-zeel bir gemi!»

«Evet, Beyin, gemi gerçekten güzel. Ama o iki gence yetecek kadar yiyecek var mı? Rahat edebilecekler mi?»

«Bol yiyecek var.»

«Herhalde şok geçirdiler. Böyle bir şeyi beklemiyorlardı sanırım.»

Beyin bunu umursamadı bile. «Onlara bir şey olmaz. Bu ikisi için de ilginç bir yolculuk.»

«İlginç mi? Nasıl?»

Beyin sinsice, «Yalnızca ilginç,» dedi.

Lanning öfkeyle, «Susan,» diye fısıldadı. «Ona bu işte ölüm olup olmadığını sor. Tehlikeleri de.»

Susan Calvin'in suratı öfkeyle çarpıldı. «Konuşma!» Sonra titrek bir sesle Beyin'e, «Gemiyle iletişim kurabiliriz değil mi?» diye sordu.

«Ah telsizle ararsak sizi duyabilirler. Ben bunu sağladım.»

«Sağol. Şimdilik bu kadar.»

Lanning dışarı çıkar çıkmaz öfkeyle kadına çattı. «Ulu Galaksi adına, Susan! Bu olay duyulursa mahvoluruz. O iki genci getirtmemiz şart. Neden Beyin'e açık açık ölüm tehlikesi olup olmadığını sormadın?»

Susan bezgin bir tavırla, «Çünkü bunu doğrudan söylememem gerekiyor,» dedi. «Eğer Beyin bir ikileme karşılaştıysa bu kesinlikle ölümle ilgili. Bundan söz edilirse makine tümüyle arızalanabilir. Şimdi, dinle. Beyin onlarla iletişim kurabileceğimizi söyledi. Herhalde onlar kontrolları pek kullanamıyorlar. Beyin'in, gemiye uzaktan komuta ettiğini sanıyorum. Haydi, gel!»

Powell ancak bir süre sonra titreyerek kendini toplayabildi.

İki arkadaş sessizce fasulye yiyip süt içtiler. Dışarı çıkarlarken bölme yukarıya doğru yükselerek o dolabımsı yeri kapattı. Şimdi madeni duvar dümdüzmuş gibi gözüküyordu.

Powell içini çekti. «Her şey otomatik. Her şey gerektiği gibi. Kendimi bugüne kadar böylesine çaresiz hissetmemiştim. Senin musluk nerede?»

«Tam şurada. İlk baktığımız zaman ortada yoktu.»

İki uzman on beş dakika sonra carnlı buruna döndüler. Koltuklara oturarak sıkıntılı sıkıntılı birbirlerine baktılar.

Sonra Powell bölmedeki cetvele üzüntüyle bir göz attı. Burada hâlâ, 'Parsek' ve '1 000 000' yazılıydı.

Kadranın ibresi yine sıfırda duruyordu.

ABD Robot ve Makine Adamlar Şirketinin iç tarafındaki bürolardan birinde Alfred Lanning yorgun yorgun,

«Cevap vermiyorlar...» diyordu. «Her tür dalga boyunudenedik. Genel, özel, kotlu, normal. Hatta şimdi

kullandıkları esir-altından bile yararlanmaya çalıştık. Beyin hâlâ bir şey söylemiyor mu?» Bu son soruyu Dr. Calvin'e sormuştu.

Kadın kelimelere basa basa, «Geniş bilgi vermeye yanaşmıyor,» dedi. «Israr ettiğim takdirde de... şey... somurtuyor sanki... Oysa böyle bir şeyi başaramaması da gerekir... Somurtkan bir robot nerede görülmüş?» Bogert, «Neler öğrendiğini bize anlatır mısın, Susan?» dedi.

«Pekâlâ! Beyin geminin tam anlamıyla kontrolunda olduğunu itiraf ediyor. Powell'le Donovan'ın güvenleri konusunda çok iyimser ama ayrıntıları açıklamıyor. Onu zorlamaktan çekiniyorum. Ancak onu sarsan şeyin yıldızlar arası sıçrama olduğunu sanıyorum. Ben konuyu açtığım zaman güldü. Kesinlikle! Başka bir hata var. Ama açık açık ancak o zaman anormalleşti.» Diğerlerine baktı. «Ben isteri krizini kastediyorum. Bu durumda konuyu hemen kapattım. Ona zarar vermediğimi umarım. Ancak böylece bir ipucu elde etmiş oldum. Bana on iki saat verin! Ben Beyin'i

iskeletlerimizin tozları erişecek... Beyin'inki- mahkeme emri bunu yapmanız için yeterli bir belge sayılmaz.»

«Evet ama bir robotsanız yasal haklarınız da yok demektir!»

«Bu doğru. Ne var ki bu kağıt yine de yeterli değil. Çünkü bu belge bir insan olduğumu dolayısıyla kabul ediyor.»

«Nerede yazıyor bu?» Harroway mahkeme emrini kaptı.

«'Stephen Byerley'e ait ev...' vb. diyor ya! Bir robotun malı mülkü olamaz. Şimdi gidip patronunuza söyleyin, Bay Harroway. İnsan olduğumu herhangi bir şekilde kabul etmeyen bir emir çıkarırsa kendisini mahkemede bulur. Tabii orada elindeki

-215-

bilgiye dayanarak benim bir robot olduğumu kanıtlamak zorunda kalır. Ya da gereksiz yere haklarımı elimden almaya kalkıştığı için hatırı sayılır bir tazminat öder. Bunları kendisine söylersiniz, değil mi?» Harroway hızla kapıya doğru gitti. Orada durarak döndü. «Kaypak bir hukukçusunuz...» Bir eli cebindeydi. Bir an orada öylece durdu. Sonra dışarı çıkarak 'vizör arayıcı'sına doğru gülümsedi. Gazetecilere el sallayarak, «Yarın size müthiş haberler vereceğiz, çocuklar!»> diye bağırды. «Çok ciddiyim!» Ufak tefek adam yer-arabasına binerek arkasına yaslandı. Cebinden küçük bir alet çıkararak dikkatle inceledi. Röntgen ışını yansımalarıyla ilk kez bir film çekiyordu. Bu işi doğru dürüst başardığını umuyordu Harroway.

Quinn'le Byerley yalnız başlarına hiçbir zaman karşı karşıya gelmemişlerdi. Ama insan vizör-fon'la konuşurken karşısındakini iyice görebiliyordu.

Byerley'i arayan Quinn oldu. Önce o konuştu. Hem de giriş yapmadan. «Panel-radyasyonuna karşı koruyucu bir yelek giydiğini basına bildireceğim, Byerley. Bunu öğrenmek isteyeceğini düşündüm.»

«Öyle mi? Herhalde bunu yaptın bile. Basının açık göz temsilcilerinin bir süreden beri iletişim hallacısına girdiklerini sanıyorum. Buramdaki hatlarla yaptığım konuşmayı çok kimsenin dinlendiğinin farkındayım. İşte o yüzden şu son birkaç hafta evimde çalışıyorum.» Byerley dostça bir tavır takınmış, hatta gevezeleşmişti. Quinn'in dudakları hafifçe gerildi. «Bu konuşmanın dinlenmesi imkânsız. Kendimi tehlikeye atarak seni aradım.»

«Bundan eminim. Çünkü kampanyayı perde arkasından senin yürüttüğünü bilmiyorlar. Ama resmi olmayan bir biçimde herkes işin iç yüzünü bilmiyor. Ama aldırma... Demek ben koruyucu bir yelek giyiyorum? Herhalde bunu o küçük fino köpeğinin çektiği Panet-radyasyon filminin yanmış olduğunu gördüğün zaman anladın.»

«Buraya bak, Byerley, herkes Röntgen filmi çekirmeye neden cesaret edemediğini kolaylıkla anlayacak.»

liriz. Araba kazasını da o geçirdi, sen değil. Kayıtları inceletmenin yolları var.»

«Şahi mi? Öyleyse incelet, sana izin veriyorum.»

«Öğretmenim dediğin adamın yazlıktaki evini de arayabiliriz. Kimbilir orada neler buluruz...»

«İşte bunu yapamazsın, Quinn.» Byerley neşeyle gülüyordu. «Ne yazık ki öğretmenim hasta bir insan ve yazlıktaki evinde din-, leniyor. Bu durumda sorumluluklarını bilen ergin bir kişi olarak hakları daha da önemli. Geçerli bir neden göstermedikçe onun evine girmek için mahkeme emri çıkaramazsın. Ama açıkçası bunu denemene engel olmayacağım.»

Oldukça uzun bir sessizlik oldu. Sonra Quinn öne doğru eğildi. Bu yüzden ekrandaki yüzü iyice büyüdü ve alındaki çizgiler daha belirginleşti. «Byerley, bu işe neden devam ediyorsun? Seçilmen olanaksız.»

«Öyle mi?»

«Seçilebileceğini mi sanıyorsun? Robot olduğun iddialarını kolaylıkla çürütebilirsin. Bunu Robot Yasalarından birini çiğneyerek başarabilirsin. Ama sen bunu yapmıyorsun. Bu yüzden halk senin gerçekten bir robot olduğuna inanıyor.»

«Şunu söyleyebilirim ki, başkentte çalışan ve pek tanınmamış bir Avukatken sonunda bütün dünyaca bilinen biri oldum. Sen iyi bir reklamcısın, Quinn.»

«Ama sen bir robotsun.»

«Bu iddia edildi ama kanıtlanamadı.»

«Seçmenler bakımından yeteri kadar kanıtlandı.»

«Öyleyse endişelenme! Savaşı sen kazandın.»

Quinn ilk kez kinle, «iyi akşamlar,» diyerek vizör-fonu kapattı.

Byerley bom boş ekrana bakarak usulca, «İyi akşamlar,» diye mırıldandı.

Byerley seçimden bir hafta önce 'öğretmenini' geri getirdi. Hava-arabası kentin bilinmeyen mahallelerinden birine çabucak indi.

«Ah, ben tehlikede değilim.»

«Tehlikede değilmiş! Tehlikede değilmiş!» Lenton tuhaf, hırıltıya benzer bir ses çıkardı. «Yani balkona, o elli bin deli tutucunun karşısına çıkacaksın, öyle mi? Onların akıllarını başlarına getirmeye çalışacaksın? Orta çağlarda yaşayan bir diktatör gibi balkonda bir konuşma yapacaksın.»

Byerley saatine baktı. «Evet, beş dakika sonra... Televizyon hatları boşalır bosalmaz.»

Lenton anlaşılmayan bir şeyler homurdandı.

Kalabalık iplerle ayrılmış bir alana dolmuştu. Sanki ağaçlar ve evler insanların arasından çıkıvermişlerdi.

O sıra bütün dünya ultra-dalgayla olayı izliyordu. Aslında bu yerel bir seçimdi ama yine de bütün dünyanın ilgisini çekiyordu. Byerley bunu düşünerek güldü.

Konuşma daha başlangıçta başarısızlığa uğradı. Güruh anlaşılabilir bir şeyler söylüyor, onların arasındaki AŞIN Tutucu gruplar tempoyla bağıyorlardı. Byerley'in bu gürültüyle başa çıkması imkânsızdı. Ama yine de sakin sakin, ağır ağır konuşuyordu.

Lenton ise içeride inleyerek saçlarını çekiştiriyor ve kan akmasını bekliyordu.

Son ön sıralarda bir kıpırdanma oldu. Gözleri yerinden uçmuş, iri kemikli bir vatandaş en öne çıktı. Elbisesi uzun kol ve bacaklarına göre çok kısaydı. Bir polis kalabalığı yarmaya, onun peşinden gitmeye çalışıyordu ama Byerley, memura öfkeyle durmasını işaret etti.

Sıksa adam şimdi hemen balkonun önünde duruyordu. Söyledikleri kalabalığın uğultusu yüzünden duyulmuyordu.

Byerley öne doğru eğildi. «Ne dediniz? Geçerli bir sorunuz varsa bunu cevaplarım.» Yanındaki nöbetçilere döndü. «O adamı buraya getirin.»

Hava aniden gerginleşti. Kalabalığın bazı yerlerinden sesler yükselmeye başladı. «Susun!» Gürültü arttı, sonra da ağır ağır hafifledi. Yüzü kızarmış, soluk soluğa kalmış olan sıksa adam Byerley'in karşısına dikildi.

«Söylemem. Ha, ondan söz ettiniz de... Quinn'inki ilginç bir hikâyeydi. Doğrusu yazık oldu. Herhalde onun teorisini biliyorsunuz?»

«Bir bölümünü.»

«Bu pek dramatik bir teoriydi. Stephen Byerley genç bir avukattı. İyi bir konuşmacı ve gerçek bir idealistti. Ve biyofizik alanında da çok yetenekliydi. Robotik bilimi sizi ilgilendiriyor mu, Bay Byerley?»

«Ancak bunun hukuki yanları ilgilendiriyor.»

«Bu Stephen Byerley, robotik bilimiyle ilgileniyordu. Ama bir kaza oldu ve Byerley'in karısı öldü. Kendisi ise feci biçimde yaralandı. Bacakları koptu. Yüzü sanki silindi. Sesi çıkmaz oldu. Sanki Byerley'in kafasının bir yanı anormalleşti. Plastik ameliyat yapılmasına izin vermeyip her şeyden elini eteğini çekti. Artık bir hukukçu olarak çalışamayacaktı. Yalnızca zekası ve elleri kalmıştı. Byerley nasıl olduysa bir pozitronik beyin ele geçirmeyi başardı. Üstelik en geliştirilmiş olanlardan birini. Bu beyin, ahlak problemleri konusunda karar verecek şekilde hazırlanmıştı. O zamana kadar geliştirilen robot fonksiyonlarının en yükseğiydi bu.

«Byerley beyin için bir vücut hazırladı ve robotu iyice eğitti. Onu olmak istediği adam haline soktu çünkü kendisi asla geri dönemezdi artık. Adam robotu Stephen Byerley adıyla dış dünyaya gönderip kendisi evde kaldı. Kimsenin görmediği yaşlı ve sakat bir öğretmen rolündeydi...»

Yeni Belediye Başkanı, «Ne yazık ki ben bir insanı yumruklayarak bu masalı mahvettim,» dedi. «Gazeteler sizin bu yüzden resmen insan olduğuma karar verdiğinizi açıkladılar.»

«Bu nasıl oldu? Bunu bana anlatmamanız için bir neden var mı? Herhalde bu bir rastlantı değildi.»

«Pek de raslantı sayılmazdı. İşin çoğunu Quinn yaptı. Benim adamlarım da çevreye belli etmeden bir söylenti yaydılar. Bir insana vuramadığım söylentisini... Damarıma basılmasına rağmen yapamamam bir robot olduğumu kesinlikle kanıtlayacaktı. İşte ben de bu yüzden halkın karşısında gülünç bir konuşma yapmaya karar verdim. Tabii bol bol reklam yaptırдыm. Sonunda ahmağın biri bu hikâyeye inandı ama aslında bu da bir oyundu.»

Byerley. Beş yıl sonra size oy vereceğimi sanıyorum. Bölge Yöneticisi seçimlerinde.»

Stephen Byerley bir kahkaha attı. «Buna pek inanmadığımı söylemek zorundayım.»

. Dr. Calvin kapıyı arkasından kapattı.

Yaşlı kadına adeta dehşetle baktım. «Bu doğru mu?»

«Evet, hepsi,» dedi.

«Yani ulu Byerley bir robottu. Öyle mi?»

«Ah, bunu kesinlikle öğrenmek mümkün değildi. Ama bence Byerley bir robottu. Sonunda ölmeye karar verdiğinde kendini atomlarına ayırtıverdi. Onun için hiçbir zaman yasal bir kanıt bulunamadı. Ayrıca bu neyi değiştirdi ki?»

«Şey...»

«Sizde de robotlarla ilgili o peşin yargının olduğu anlaşılıyor. Bu mantıksızca bir şey. Byerley gerçekten çok başarılı bir Belediye Başkanıydı. Beş yıl sonra da Bölge Yöneticisi oldu gerçekten.»

«Ama...»

«Aması maması yok. Gerçek bu.» Dr. Calvin ayağa kalktı. «Her şeye başından sonuna kadar tanık oldum. Başlangıçta konuşmayı bile beceremeyen zavallı robotlar vardı. Ama sonunda insanlığı onlar korudular. Benim için artık görececek bir şey kal-rradı. Çünkü yaşantım sona eriyor. Bundan sonraki değişikliklere siz tanık olacaksınız.»

Susan Calvin'i bir daha görmedim. O geçen ay seksen iki yaşında öldü.

SON